

BÜLLETÄÄN

EESTI ÕPETAJATE KESKÜHINGU
HÄÄLEKANDJA

P. Jenny Kortile
väikeseks tänu täheks
lapse kaastöö ja suure
abi valmiduse eest.

„Bülletään” toimetus.

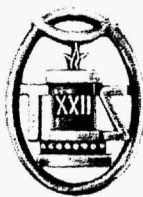
Stokholmi, aprill 1976.

Eesti Õpetajate Keskuhingu
häälekandja

BÜLLETÄÄN

Nr. 24

Bulletin of the Estonian Teachers Association in exile

Stokholm 1976

SISUKORD

1. Lühüilevaade mõnedest probleemidest meie rahvusliku kasvatuses tööväljal – Herman Rajamaa	3
2. Eesti Kooli USA-s 25 aastat rahvuslikuks taimelavaks – Gaston O. Randvee	11
3. Mõtteid ja soove – Karl Vaikla	20
4. Noorsookirjanduse lugemisest Toronto Eesti Täienduskoolis – Hella Leivat	23
5. Eesti keele õpetamisest täienduskeskkoolis – Helmi Eller	29
6. Eesti keele õpetamisest kirja teel – Leida Juks	32
7. Eesti õpetajate edasihirimine	
Rootsi: Eesti õpetajad koolipingis – Heinrich Mark	34
USA: Kasvatuspäev USA Läänerannikul – Gaston O. Randvee	36
Koolijuhataja Eduard Kärneri lõppsõna New Yorgi Eesti Kooli 25. aastapäeva kontsertaktusel 16.11.75	38
8. Rahvusvaheliselt foorumilt	
Eesti Gümnaasiumiõpetajate Ühingu esindajad õpetajate rahvusvahelistel kongressidel suvel 1975 – Joh. Ungerson	40
IFTA kongress – Jenny Kert	42
Mälestuskilde Eesti Õpetajate Keskühingu tekkimisajast – Olev Olesk	42
Eesti õpetajate organiseerimisest – Herman Rajamaa	45
9. Varia	47

"Bülletääni" toimetus: Herman Rajamaa (*ansvarig utgivare*), Udo Juuno, Henno Kirikmäe, Paul Laan, Hilda Marand ja Gaston O. Randvee

Eesti Õpetajate Keskühingu ja "Bülletääni" toimetuse ja talituse aadress:

Estniska Skolan
Svartmangatan 20–22
S–111 29 Stockholm 2
S w e d e n

Printed in Sweden
Repro Print AB, Stockholm 1976

LÜHIÜLEVAADE MÕNEDEST PROBLEEMIDEST MEIE RAHVUSLIKU KASVATUSE TÖÖVÄLJAL

Eesti õpetajate teise ülemaailmse konverentsi ees seistes on vahest põhjust heita pilku olukorrale meie rahvusliku kasvatuse alal ka ülemaailmses ulatuses. Võib-olla annavad alamal esitatud mõtted, arvamused, näited mitmelt maalt ja ettepanekudki ainet läbirääkimisteks ja uute ettepanekute esitamiseks eeloleval konverentsil?

Pilk käidud teele.

31 aastat tagasi, kui Rootsis ja Saksamaa laagrites alustati esimeste katsetega eestikeelse õpetuse andmiseks, siis toimus see suurtes joontes võttes kahel pinnal: üldise kooliõpetuse andmine eesti lastele eesti keeles. Selle eesmärgiks oli meie laste pooleli jäänud koolihariduse jätkamine kõigi käepärast olevate abinõude ja võimalustega. Rootsis saadi seda teostada piiratud ajaulatuses laagrikoolides ja ka mõnedes väljaspool laagreid tegutsenud eesti koolides (Stokholmis, Norrköpingis ja veel mujal) kuni 15. augustini 1945, mil likvideeriti kõik laagrikoolid ja ka väljaspool laagreid tegutsenud eesti koolid. Riigi ja omavalitsuste toetuse lõppemise tõttu tuli edasi eesti koole asutada ja ülal pidada omaalgatuslikus korras. 1946. a. sügisest alates suudeti täielikke eesti algkoole säilitada veel ainult Stokholmis ja Helsingborgis – viimases 1.–4. kl. ulatuses kuni 1950. a. kevadeni. Hiljem saadi ka Göteborgis 1960. a. avada täielik eesti algkool kuue klassi ulatuses. See töötab praegu liitklassidega kolmes komplektis. Kõikjal mujal tuli asuda eestikeelse *täiendusõpetuse* korraldamisele eesti õpilastele, kes õpivad rootsi koolides.

Saksamaa pärastõjaaegseis laagreis eesti koolide asutamise ja tegutsemise heroiline ajajärk on veel kirjutamata, mis on tõsiselt kahetsetav. Siinkohal olgu vaid niipalju märgitud, et sealgi oli eesti koolide esmaseks eesmärgiks anda meie lastele täielikku kooliharidust, mis neilgi pooleli jäänud. See toimus peamiselt üldharidusliku koolisüsteemi raamides kuni gümnaasiumi lõpetamiseni. Minule teadaolevalt korraldatud mõnes kohas ka *kutsehariduslikke* koole või klasse ja kursusi. Mõned aastad tegutses ka *balti ülikool* mõnede teaduskondade ulatuses.

See kõik, mis Saksamaal teostati eestikeelse üld- ja kohati ka kutsehariduse korraldamise alal, muutus varsti minevikuks, kui algas

meie rahva sealt väljarändamine ja laagrite likvideerimine. Uutes asukohamaades seisti hoopis uute olukordade ees. Täielike üldhariduslike eesti koolide asemele tuli asutada eestikeelseid täiendus- ehk lisakooli – USA-s nimetatakse neid nüüd 1970. a. peale lihtsalt eesti koolideks –, kus meie lapsed võisid õppida eesti rahvuslikke õppeaineid eesti keelega eesotsas. Selle üldtuntud tõsiasja ma tõstsin esile selleks, et 25-30 aastat tagasi valitses meie rahvas hoopis teine mentaliteet kui nüüd. Siis esines veel üsna üldiselt peatse tagasimineku lootust, meie rahvas ei olnud siis veel küllaldaselt juurdunud uude olukorda ja keskkonda, kuhu oldi satunud. Elati rohkem oma lähemas minevikus ja päritolumaal. Siis oli peaaegu 100%-lt endastmõistetav, et kodudes kõneldi ja õpetati lastele eesti keelt, jutustati lastele Eestist ja selle kangelaslikust ajaloost; telliti ja loeti eesti raamatuid – oma pikkadel reisidel on minu pilk kohanud meie kodude riiuleil eesti raamatuid, millede ilmumisiga on enamasti 20 ja enam aastat tagasi, uusimaid aastaarve näeb üpris harvem. Kui me nüüd pühitseme koolide 25- ja 30-aastasi juubeleid, siis me võiksime kõnelda ja kirjutada ka kas või 50-aastastest juubelitest. Meis ja meie ümber toimunud murrang on palju suurem ja ulatuslikum kui me teame aimatagi.

Õpetajate küsimus.

Kui nüüd kaugeilt minevikuradadelt astuda tänapäeva kibedasse tõsiellu, siis satume jalamaid probleemide rägastikku, kus probleemid omavahel võistlevad raskuses ja pidevas juurdekasvus. Üheks kasvavaks suurprobleemiks on õpetajate küsimus, mis vaevab kõiki maid Rootsist Austraaliani. Kohati on see probleem lahendamatu: leidub kohti, kus on eesti õpilasi ja eesti rahvuslikult häälestatud lapsevanemaid, kuid pole õpetajat, kes võtaks eesti kooli oma õlgadele. Meil on juba rohkesti noori, kes on omandanud kohaliku maa õpetajakutse või noori, kes töötavad meie noortejuhtidena – kas on seda jõureservi küllaldaselt selgitatud ja püütud rakendada ka meie koolipõllule? Veel suurema jõureservi moodustavad meil gümnaasiumi- või sellele vastava hariduse saanud noored. Sealjuures seisame siiski tõsiasja ees, et kõik ei sobi õpetajaks, eesti koolipõllule eriti mitte. Vastav pedagoogiline valmistus ja küllaldane eesti keele oskuski ei kindlusta veel igal juhul edu eesti koolis. Töötamine tänapäeva eesti koolis on raske ja nõuab veel erilisi oskusi ja võimeid, mida ei ole kõigil. Aga meil tuleb teha kõik, mis on meie võimuses, et abiks vanemale õpetajapõlve-

le leida sobivaid noori eesti koolipõllul töötamiseks ja et õpetajate puudumise tõttu ei jääks kusagil eesti kool olematuks. Vahest leiab õpetajate konverents teisi teid ja võimalusi uute õpetajate saamiseks eesti koolidesse?

Õpilaste küsimus.

Meie õpilaste arv väheneb, seda tõsiasi kinnitatakse kõikjal üle maailma. Üheks teguriks on siin ka meie laste sündimuse suur vähenemine. Nende hulka kuuluvad veel segaabielludest lapsed, kellele eesti keelt ei õpetata ega tooda eesti laste hulka. Ühe sõnaga: meid on vähe ja eriti vähe on meil lapsi. Aga seda vähestki tuleb meil oma rahvusele päästa, ka segaabielludest, niipalju kui see on iganes võimalik.

Kuipalju on meil lapsi ja noori hällist alates kuni 20. eluaastani? Üksikute maade järele ja kokku? Eelmises „Bülletäänis” ma tõstsin selle küsimuse üles ja soovitasin seda selgitama hakata. 1. nov. m. a. toimus Stokholmis kolmas eesti organisatsioonide kongress, kus Eesti Õpetajate Keskühingu juhatuse ettepanekul võeti vastu järgmine resolutsioon:

„Tuleb koostada ülerootsilises ulatuses täielik ja pidev ülevaade eesti perekondadest, kus on noori hällist alates; luua nendega kontakt ja vajaduse korral anda neile kõigekülget nõu ja abi noorte rahvuslikus kasvatustöös. Eesti perekondadest ja vajaduse puhul mujalt saadud andmete abil tuleb koostada pidevalt täiendatav eesti noorte kartoteek.”

See resolutsioon sai üksmeelse heakskiidu osaliseks. Noorte kartoteegi koostamisega oldi juba varem Eesti Komitees Rootsis alustatud ja nüüd on see tänuväärne töö esialgsel kujul lõpule jõudmas. Valmivast kartoteegist me loodame siin palju tulu, kui seda pidevalt täiendatakse. Kas ei ole mõeldav ja võimalik ka teistel maadel sellise noorte kartoteegi koostamine ja selle pidev täiendamine? Kui sellistel suurtel maadel, nagu Kanada ja USA ja võib-olla ka Austraalia, ei ole võimalik kogu maad hõlmava kartoteegi koostamine, siis vahest piirkonniti, resp. osariikide kaupa. Kuidas on olukord meie laste ja noorte osas teistel maadel? Kas kusagil on ülevaadet meie lastest ja noortest hällist alates? Kuipalju neid on ja kus nad elavad? Millal nad on sündinud? Kuidas on nende eesti keele oskusega, kas neil on käepärast eesti keele õpikuid ja mõnda noorsooraamatut vastavalt nende eale ja eesti keele oskusele? Küsimusi on palju ja neid võiks veelgi jätkata.

Nagu eespool oli märgitud, on meil eriti vähe lapsi ja noori. Me ei saa enam oodata, millal meie lapsed ja noored, resp. nende vanemad, *meid* üles otsivad, vaid meil tuleb *neid* üles otsida ja nende juurde astuda. See on praeguse aja ja olukorra käsk. Siin peavad meie organisatsioonid – kesksed ja kohalikud, kogudused kaasa arvatud – asja oma kätte võtma ja vastavaile koolidele ja kooliala toimkondadele muretsema täpse ülevaate meie lastest ja noortest kas või teatavate piirkondade ulatuses ja siis ühises koostöös juhtida eesti rahvusliku kasvatuse valguskiiri sinna, kus on vaja.

Meie noored.

Mitmel pool ja mitmel maal, ka siin Rootsis, võeti lapsi eesti täienduskooli koosseisu siis, kui nad olid veel eelkoolieas. Näit. Rootsis algab koolikohustus laste seitsmeaastaselt saamisel. Eesti täienduskooli koosseisu võeti lapsi juba kuueaastaselt ja nad paigutati 1. klassi. Selle tulemuseks oli, et lapsed olid eesti täienduskoolis ühe aasta ees rootsi põhikoolist: eesti täienduskooli 2. klassi õpilane astus rootsi põhikooli 1. klassi, eesti täienduskooli 3. klassi õpilane õppis rootsi põhikooli 2. klassis jne. Selles ei ole ju midagi viga, võidakse öelda. Selles ilmnes hiljem suur viga. Eesti täienduskool oli kuueklassiline. Lapsed lahkusid eesti täienduskoolist kuuenda klassi lõpetamise järele, s.o. keskmiselt 12-aastaselt, mõned koguni üheteistaastaselt. Enne eesti koolist lahkumist õpetajad katsusid veel päästa, mis päästa andis, ja püüdsid neile selgitada peatükke eesti kirjandusest, maateadusest ja ajaloost, millest arusaamiseks õpilased ei olnud veel küpsed. Sellelõttu tekkis õpilastes teatud vastumeelsus eesti kooli ja eesti koolis käimise vastu üldse. Kui siis hiljem taheti neidsamu õpilasi tõmmata eesti täienduskeskkooli, siis tuli sinna õpilasi väga napilt. Üheaastane etteruttamine andis hiljem negatiivseid tulemusi. Selles mõttes on Torontos hästi korraldatud: kuni laste 7. eluaastani on lasteaed resp. eelkool ja alles 7. eluaastast alates võetakse õpilane eesti täienduskooli vastu. Sel juhul lõpetavad õpilased täienduskooli normaalselt 13. eluaastas ja astuvad siis eesti täienduskeskkooli. Minul olevate andmete järele jätkab Torontos igal aastal rõhuv enamus peale täienduskooli lõpetamist oma õppimist sealses täienduskeskkoolis, sest täienduskooli lõpetamisega jäi õpilastel alles tahe, edasi õppida täienduskeskkoolis.

Täienduskoolieast ülespoole võime kõnelda meie küpsevaist

noortest. Ma olen varemgi mitmel puhul vihjanud küsimusele, mis saab meie noortest 13. ja 19. eluaastate vahel. See on lõpmata tõsine probleem. Neid on püütud täienduskeskkoolidesse tõmmata, kuid paljudes kohtades väheste tulemustega. Täienduskeskkooli asemel on katsutud neid juhtida noorteorganisatsioonidesse, isetegevusringidesse, laulukooridesse, rahvatantsurühmadesse ja muudele tegevusaladele või püütakse koondada neid kord aastas kuni paariks nädalaks noortelaagrisse.

Sel puhul tekib kohe keelele küsimus: missugune keel esineb noorte omavahelistel kokkutulekul? Anname sõna „Eesti Häälele” (23.5.1975), kus pealkirja all „Tagasivaade Eesti Noorte Koondise aastapäeva puhul” on märgitud m.s. järgmist:

„Käesoleva aasta 3. mail möödus üks aasta üleinglismaalisest eesti noorte kokkutulekust. Sel puhul ei oleks ehk liigne, kui heidaksime pilgu tagasi noorte aastasele tööle.”

Ja aastase tegevuse pikema kirjelduse järele märgitakse:

„Mida me oleme siis saavutanud selle aasta jooksul? Me oleme kokku toonud eesti päritoluga noori ja annud nendele kuuluvustunde. Nagu üks noor ütles: „Enne, kui ma ei kuulunud noorte gruppi, ma olin üksik, aga nüüd ma olen ennast leidnud. Ma olen alati selle eest tänulik”. Paljud nendest noortest ei ole varem kunagi kuulunud eesti ühiskonda ja paljud nendest ei räägi eesti keelt või räägivad väga vähe. Kuid nad tunnevad, et nad on midagi saavutanud juba ainult sellega, et nad on ära õppinud eesti laule ning laulnud neid eesti keeles. Meie edu võib lugeda ka veel sellest, et meie arv on kasvanud juba viiekümneni praegusel momendil. Nagu eespool on öeldud, algasime kahekümne kaheksaga. Samuti peab märkima, et noorte grupi loomisest saadik on palju uusi noori ühinenud meie rahvatantsutruppidega ja ka üldiselt on noorte osavõtt eestlaste üritustest olnud palju suurem.

Siinkohal peame aga küll nimetama, et meie kõige suuremaks probleemiks on eesti keel. Nagu juba on nimetatud, on paljudel selle oskus väga puudulik või puudub üldse, kuigi pärinevad täielikult (meie sõrendus, H. R.) või osaliselt eestlaste perekonnadest. Sellepärast on meie koosviibimistel aset leidnud ettekanded (välja arvatud laulud ja deklamatsioonid) olnud ingliskeelsed. Me teame, et meid on sellepärast väga palju kritiseeritud, kuid see on paratamatu. Keelt ei ole kahjuks mitte võimalik ära õppida mõnepäevaste kokkutulekute jooksul iga kolme kuu tagant, seda peab harjutama iga päev, selle peamiseks aluseks peaks olema eesti keele igapäevane kasutamine eestlaste kodudes. (meie sõrendus, H. R.) Peame paratamatult ka edaspidi, vähemalt lähemas tulevikus, jätkama oma koosviibimisi inglise keeles, et keegi noortest ei tunneks ennast süüdi või välja jäetud sellepärast, et ta ei räägi eesti keelt.

Meie siht on värvata eesti noori niipalju kui on võimalik, vaatamata sellele, kas nad räägivad eesti keelt või mitte, ühiselt koos käies arendada ühtekuuluvuse- ja sõpruse-tunnet omavahel. Teiseks, me tahame jääda iseseisvaks grupiks ja meie pääsiht on õppida tundma Eestit ja eesti kultuuri. Kolmandaks, me tahame osa võtta eesti ühiskonnast niipalju kui on võimalik.”

Eelolevale täienduseks olgu toodud väljavõtte Inglismaa Eestlaste Ühingu esimehe kapt. V. Pärteli kirjust (30.12.1975):

„Möödunud aastal sai meil teoks Eesti Noorte Koondis, milles aga pooled eesti noortest (kaasa arvatud segaabielludest) ei valda üldse eesti keelt. Viimasele aga pannakse rõhku ja eesti keele õpetamine hakkab käiku minema. Meetod: neile lastele (resp. noortele) tuleb eesti keelt õpetada kui võõrkeelt. Ka Noorte Koondisse oleme suunanud eestikeelseid õpikuid ja propageerinud nende ostmist asetleidnud näituslaatadel.”

Loodame, et juba järgmises „Bülletäänis” võime tuua ülevaateid selle kohta, kas ja mil määral on eesti keele õpetamine Inglismaa Eesti Noorte Koondises tulemusi andnud.

Inglise saarelt siirduksime hetkeks üsna kaugemale ja veel suuremale saarele – Austraaliasse, kus meie rahvakilluke heitleb nendesamade probleemidega ja otsib teid ja võimalusi nende lahendamiseks. Peale Sõrve laagri, millest meie eelmises „Bülletäänis” oli pikemalt sõnas ja pildis, tegutseb seal – tänavu juba viiendat korda – Metsaülikool. „Meie Kodus” (8.10.1975) seisab:

„METSÄÜLIKOOLO KUTSUB!

MÜ järjekordne kursus, arvult viies, leiab aset 1.–8. jaan. 1976 Adelaide’is. Eesmärk ja mõte on koondada eesti noori, kes on täienduskooli east välja kasvanud, võimaldada neil laiendada oma teadmisi eesti keele ja kultuuri alal ning sõlmida sõprusi eestlastega üle terve Austraalia. MÜ toimub vahetult pärast Eesti Päevi, seega loodame ülemandrilist osavõttu.

Kuna pärineme kõik samalt maalt, siis püüame avastada oma ühist tagapõhja ja leida identsust eestlastena võõraste hulgas. Metsaülikoolis laudakse eesti laule ja õpitakse tundma meie esisade ajalugu, kirjandust ja muusikat. Tegutsevad huviringid. Lektoriks on erialalise väljaõppega isikud. Vaimsete huvide kõrval tehakse sporti ja harrastatakse pallimänge, käiakse ujumas ning matkamas.

Kõik eesti noored, alates 17-aastatest on tere tulnud!

Ühenduses on jõud! Tulge Metsaülikooli!”

Ja „Meie Kodu” 3.12.1975. a. ilmunud numbris seisab järgmine teade:

„ADELAIDES ASUTATI NOORTERING.

9. novembril toimus Adelaide Eesti Noorteringi asutamiskoosolek. Noored, peamiselt, teismelised, kes moodustasid rõhuva enamuse koosolekust, leidsid olevat tarviliku funktsioneerida organiseeritult.

Leiti, et kuigi ühenduses Eesti Päevade ettevalmistustega on noored agaralt tegevuses kuni aasta lõpuni, tuleks koostada tegevuskava ka järgneva aastaks.

Eelolevatel Eesti Päevadel esinevad noored rahvatantsurühmas, spordi aladel ning noorte enda poolt algatatud peamiselt teismelistest koosnevas laulukooris, mida juhatavad pr. ja hr. Pruul.

Koos Sydney ja Melbourne’i noortega esinetakse ca 60-liikmelise noortekoorina E. P. üldkontserdil kolme lauluga.

Järgmise aasta tegevuskavas näevad Adelaide noored ette oma kooriga esinemist Vabariigi aastapäeval, ettevalmistusi Melbourne’is toimuvateks Noorte Päevadeks kevadpühade ajal ning aasta keskel kavatsetakse pr. ja hr. Pruuli juhatusel lavale tuua ühe laulumängu.

Soovime värskete noorteringile palju jõudu, õnne ja edu nende väärtuslikus töös.”

See on muidugi meile kõigile väga rõõmustav teade. Mulle on mitmel maal ja mitmel puhul öeldud, et meie noorte tee eestluse juurde läheb eesti rahvatantsurühmade ja noorte laulukooride kaudu. Aga eestluse juurde jõudmisel peab noore pagasis olema üks aare: eesti keele oskus. Ilma selle aardeta ei ole eestlust. Selletõttu tekib siingi küsimus keelele: missuguses keeles käib vestlus nii Metsäülikoolis kui Adelaide'i Noorte Ringis? Kui on sealgi eesti keele oskusega neidsamu probleeme, mis esinevad näit. Eesti Noorte Ringis Inglismaal ja kindlasti mujalgi eesti noorte kokkutulekuil, siis kas esineb indu, püüdu ja väsimatut õhutamist eesti keele oskuse omandamiseks? Sellest kõigest oleks väga huvitav lugeda meie järgmises „Bülletäänis”.

Teadagi me seisame siin suure tühiku ees: meil puudub vastav õpik/käsiraamat neile, kes eesti keelt üldse ei oska. Võib-olla saame selle karjuva puuduse lahendada kaugõppekursuse teel?

Need on vaid üksikud näited selleks, et esile tõsta probleeme, mis esinevad meie noorte eesti rahvusliku kasvatusel alal ja eriti nende eesti keele oskuse osas, ja katseid nende probleemide lahendamiseks. Need paar näidet olid esitatud ka selleks, et äratada küsimust: mida teevad meie mujal 13. ja 19. eluaastate vahel ja vanemadki noored näit. Saksamaal, Vancouveris, Portlandis, Hartfordis ja kümnetes teistes kohtades üle maailma? Selle küsimuse esitamisel me oleme muidugi teadlikud ka Kanada Metsäülikooli õnnistusrikkast tegevusest, kuid see hõlmab ainult ühe osa meie noori mitmelt mandrilt. Ka koh-tadel toimuv eesti noorte mitmepalgeline ja väga hinnatav tegevus tuleb viia meid kõiki üle maailma ühendava lipukirja alla: *eesti keele oskus ja selle omandamine peab olema kõikjal esikohal!*

Koduõpetus.

Mitmeist asjaoludest tingitult – nende juures peatumine ei ole siinkohal seekord võimalik – tuleb meil senisest suuremal määral hakata propageerima ja selgitama eesti rahvuslikku kasvatus- ja õpetustööd koduõpetuse raamides. Teiste sõnadega: meie kodud tuleb muuta täielikult eesti koolideks ning rahvusliku kasvatusel asutusteks. Meie paljud kodud on seda olnud ja on praegugi, kuid me peame neid veel palju rohkem juurde looma. Teenäitajaks meie kodudesse on vastav kartoteek, kus on kõik vajalikud andmed meie laste ja noortega kodude kohta. Me oleme pidanud juba aastakümneid kuulama ette-

kandeid ja lugema kirjutisi meie kodude lõpmata suurest tähtsusest eesti rahvuslikus kasvatustöös, et eesti kodu on koht, kus pannakse kindel alus eestluse püsimisele võõrsil jne. jne. Aeg on jõudnud juba niikaugele, et peame asume rohkem tegude juurde. Me lugesime eespool jahmatavast näitest Inglismaalt, kus puhteesti perekonnast tuleb peaaegu täiskasvanud eesti noor, kes ei oska sõnagi eesti keelt. Selliseid eesti kodusid on kõikjal meie ümber. Me talitame vanasõna järele: parem hilja, kui mitte kunagi! Me ei tõrele ega hurjuta, vaid läheme appi kõigi meie käsutuses olevate abinõude ja võimalustega. Aga me läheme appi mitte ainult siis, kui umbkeelne eesti noor tuleb meie juurde, vaid meil tuleb appi minna ka juba siis, kui eesti noor on hällist välja saanud, sest me käime ka põhimõtte järele: mida varem, seda parem!

Koduõpetuse selgitamisel ja tegelikule teostamisele asumisel me põrkame paljude-paljude probleemide ja raskuste vastu. Suurimaks probleemiks on paljude lastevanemate seas esinev *ükskõiksus* oma laste arenemise, õppimise ja jõudluse vastu. Oma lastele süüa anda – mõnedes kodudes liigselt palju – ja rõivastust muretseda, seda peavad tänapäeval paljud lastevanemad oma peamiseks ülesandeks. Väga vähe leitakse aega tegelemiseks oma lastega – vähe aega, väsinud jne. Siin tuleb koputada ja äratada ja palju muudki teha, et meie lapsevanemad muutuksid teadlikumaks oma laste üldkasvatuse alal üldiselt ja eesti rahvusliku kasvatuse ja õpetuse alal eriliselt.

Koduõpetus eesti rahvuslikes ainetes võib olla erineva ulatusega. Kus on täielikud eesti koolid, nagu Rootsisis Stokholmis ja Göteborgis, tarvitseb see esineda kõige väiksemas ulatuses, peamiselt kaasaaitamisel mõnede probleemide selgitamisel, järelevalves ja sõnavara selgitamisel eestikeelsete teoste lugemisel. Meie lastevanemate koorem on juba suurem seal, kus on tegemist täienduskooliga, eriti siis, kui eesti kool (täienduskool) töötab üle kahe nädala. Suurim on lapsevanema koduõpetuse töökoorem, kui tema laps ei käi kusagil eesti koolis. See koorem on tohutult raske ja käib paljudele lastevanematele lihtsalt üle nende jõu. Sellistel puhkudel on väga vajalik välisabi, kas vanavanemate, kui need on olemas ja käepärast, või agaramate pensionäride näol. Aga igal juhul on tarvis vastavaid õppeabinõusid, meetoodilisi näpunäiteid ja juhtnõure. Koduõpetuse teostamisel on tehtud mõningaid katsetusi, näit. telefoni teel õpetamist, mis väga meeldib lastele teatud eas. Mitmelt poolt on väga soovitatud *kassettkursuste* koosta-

mist ja kasutamisele võtmist. Mõned usuvad kassetilindisse kui mingisse imevahendisse eesti keele õpetamisel. Mingi imevahend see ei ole, küll aga aitab mitmekesistada eesti keele õpetamist. Helilindi abil eesti keelt õppida meeldib lastele, eriti teatud eas. Eesti keele kirikursust – moodsama nimetusega: kaugõppekursust – oodatakse ja vajatakse väga, eriti koduõpetuses ja ka seal, kus on tegemist hiljaksjäänutega, keda on rohkesti ja kellede arv järjest kasvab.

Lastevanemate juurde astumiseks ja nendega kontakti saamiseks alustasime Rootsisis „Eesti Päevalehes” „*Lastevanemate nurgaga*”. Selle eesmärgiks on olla foorumiks vastavaile asjatundjaile ja koolipõllul töötavaile õpetajaile üld- ja rahvusliku kasvatusel küsimuste käsitlemiseks. Aga ka samavõrra foorumiks kõigile lastevanemaile nende oma kogemuste, tähelepanekute ja probleemide ja nende võimalike lahenduste esitamiseks. Seniste kogemuste ja tähelepanekute põhjal oleme jõudnud arusaamisele, et Rootsisis eesti suvekodudes teostatav eesti keele kursus täidab täiel määral oma ülesannet ainult siis, kui sellele järgneb süstemaatiline koduõpetus, eriti nendele noortele, kes ei käi eesti koolis (täienduskoolis). „*Lastevanemate nurgas*” on sobiv võimalus vastavate juhtnööride ja näpunäidete andmiseks. Eriliselt on oodatud kogemused ja probleemid ja nende võimalikud lahendused oma lastele eesti keele õpetamise alal eesti emadelt ja isadelt, kes on segaabiellus. Kas ei ole mõeldav ja teostatav „*Lastevanemate nurga*” sisseviimine eesti lehtedesse ka teistel maadel?

Ma olen nüüd eespool rohkesti probleeme esile toonud, oma arvamusi ja seisukohti avaldanud ja ettepanekuid teinud. Muidugi on veel teisi – võib-olla veelgi pakilisemaid – probleeme ja küsimusi meie rahvusliku kasvatusel tööväljal, kuid vahest jätkub neistki selleks korraks.

Herman Rajamaa

EESTI KOOL USA–s 25 AASTAT RAHVUSLIKUKS TAIMELAVAKS

Pideva ja hoolsa töö juures ei pane tähelegi, kuidas aastad kaovad. Kui hakkad sirvima ajaraamatut, siis märkad, et ajast, millal põgenikuna jõuti Ameerikasse, on möödunud juba veerand sajand ja paljudel rohkemgi. Ka enamik meie organisatsioone USA-s, nende

hulgas ka eesti kool – täienduskool – on jõudnud oma tegevusega läbida 25 õppeaastat. Nii on USA eesti koolidel käesoleval õppeaastal tegemist juubeliaastaga. Et esile tõsta ja hinnata eesti koolide tööd USA-s rahvusliku õpetuse levitajana, selleks tahavad alljärgnevad read anda lühikese ülevaate.

Koolide asutamise eellugu

Kui asuda praegu töötavate eesti koolide – täienduskoolide – tekkimise juurde USA-s, siis ei saa mööduda mainimata, et nende eelkäijaks on olnud 1940. aastal asutatud New Yorgi Eesti Hariduse Seltsi Eesti Kool, mis töötas seitse aastat ja lõpetas oma tegevuse 1947. a. Selle aja jooksul õppis seal 27 New Yorgi ja selle ümbruse eesti last. Kooli juhatajateks olid Salme Kaiv ja hiljem E. Nei, keda abistasid õppetöös neli õpetajat. Eespool toodut arvestades võib mainida, et esimese eesti kooli asutamisest USA-s on möödunud tegelikult 35 aastat.

Uute eesti koolide asutamise mõtte USA-s kasvas üles kohe, kui lastega perekonnad olid juba enam-vähem paiknenud kindlatesse elukeskustesse. Erilise tõuke andjaks sellele sai lastevanemate kartus, et nende lapsed, lahutatud teistest eesti lastest ja uues võõrkeelses ümbruses ning võõrkeelses koolis, unustavad kiiresti eesti keele ja nii kaovad eestlusele. Ka oli vanemail meeles Saksamaal põgenikelaagreis rajatud hea eesti koolide süsteem oma kõrge õppetasemega, kus lapsed ja noored omandasid hea eesti keele oskuse ja häid teadmisi teistes eesti ainetes. Need kõik olid väärtused, mis löid aluse, et kasvav noor jäi elama eestlasena ja tahtis kuuluda eesti seltskonda ning teenida eesti eluavaldusi. Sellest teadmisest lähtuna tõusis ikka enam ja enam siin-seal USA-s eesti koolide asutamisküsimus päevakorda, eriti New Yorgi Eesti Hariduse Seltsis, kus loodi 1950. a. algul vastav koolitoimkond. Samal aastal kutsuti ka ellu ülemaaline eesti kooli komisjon, kuhu kuulusid endised eesti kooli- ja haridustegelased: Karl Koljo, Karl Urm, Ants Roos, Leo Ruumet ja Olev Parlo. Maikuu 1950. a. toimus New Yorgis laiemaulatuslik nõupidamine, kus põhjalikult arutati eestlaste keskustes koolide asutamise küsimust. Vastava ettekandega esines seal prof. Paul Saagpakk. Otsustati alustada kutseliste õpetajate registreerimisega ning teostati õppeainete valik loodavatele eesti koolidele. Samal ajal selgitati koolide asutamise küsimust „Vaba Eesti Sõna” veergudel. Ajalehe kaudu edasikantud mõtted

leidsid tugevat vastukaja ja võtsid tuld eestlaste keskustes ning 1950. aasta sügisel alustasid tegevust eesti koolid New Yorgis; Lakewoodis, New Jerseys; Los Angelesis, Calif. ja Bostonis, Mass.

Koolid ja õpilased

Need esimesed olid tõukeandjaks. 1951.–53. aastate kestel järgnesid peaaegu igasse suuremasse eestlaste keskusse uued koolid. Viimaseks juurdetulejaks oli 1971. a. Washington, D.C. Eesti Kool iseiseisva koolina, kuna varem õppisid sealsed lapsed Baltimore'i Eesti Koolis. Omal ajal oli suurimaks Seabrooki kool New Jerseys, eriti selle algaastatel, millal õpilaste arv tõusis üle 100. Peagi siirdusid sealt lastega perekonnad mujale, laste arv vähenes ning 1967. a. kool lõpetas tegevuse. Üldse on USA-s 25 a. jooksul töötanud 24 eesti kooli. Praegu on neid tegevuses 14, nendest 3 Läänerannikul, 9 Idarannikul ja 2 Kesk-Läänes. Lasterikkamaks kooliks on aastaid olnud New Yorgi Eesti Kool, kus õpilaste arv on kõikunud 80-90 vahel.

Wilmingtoni Eesti Kool E. V. aastapäeval 1974 koos õpetajatega. Vasakul koolijuhataja Hildegard Rink.

Oma rakenduselt on eesti koolis USA-s erilaadilised, mis on tingitud õpilaste erinevast arenemisest, teadmistest ning oskustest rahvuslikul ainealal ja eriti eesti keele oskusest. Siin ei ole tegemist niivõrd eestimõistelise „klassiga”, vaid arenemisgruppidega, kus lähenevine õpilasele toimub õpetajate poolt individuaalse tööprintsibi alusel. Vastavalt oma grupi tasemele koostab ka õpetaja aastase töökava.

Õpilaste kooliaeg algab tavaliselt lasteaiaaga alates 3.–4. eluaastast ja kestab kuni 13.–14. eluaastani. Niisiis küllalt pikk iga lõpetamiseni neile, kes sellele suudavad vastu pidada: kuni 10 aastat! Umbes 50 % kooliastujaist on suutnud nendele pikkadele aastatele vastu pidada ja siis lõpetanud. Ükski neist pole kaevanud, et see oleks neile olnud üli raske või et nad oleksid alahinnanud eesti kooli väärtust, küll aga on nad olnud uhked selle üle.

Olemasolevail andmeil on USA eesti koolidest 25 aasta jooksul läbi käinud ligi 1800 õpilast ja nendest on koolikursuse lõpetanud 800, kuna ülejäänud on lahkunud varem mitmesugustel põhjustel, nagu: elukoha muutus, kaugus, aga ka paljudel juhtudel huvipuudus ja vanemate ükskõiksus ning eesti kooli väärtuste alahindamine.

Raske on öelda, missugune on nende lõpetajate üldine teadmiste tase eesti keele ja teiste eesti ainete alal, kuna igal koolil on erinevad töökavad ja niisamuti on ka õpilased oma võimetelt erinevad. Üldisi standard-õppekavu USA eesti koolidel ei ole, kuna nende koostamine osutub kaunis raskeks. Lehitsedes aga kooli lõpetajate kirjutusi ja kõneldes nendega, selgub, et nad on saanud eesti koolist päris rahuldava pagasi, mis on tugevdanud nende enesetunnet ja tahet, kuuluda aktiivse liikmena eesti rahvusgrupi koosseisu. Ka on tugeva annuse selleks omalt poolt kaasa andnud skautlikud üksused nendele, kes sinna on kuulunud. Nendest noortest on juba paljud meie organisatsioonides juhtivatel kohtadel ja kannavad edasi meie rahvuslikku tööd. See kinnitab, et eesti koolidele peab jääma püsiv koht ja püsiv tööpõld ja nende eest tuleb hoolitseda ning leida teid, kuidas saaks tuua eesti kooli ka neid lapsi, kes sealt eemal hoitakse. Iga aastaga kasvab kõrvalhoidujate arv! Kuus aastat tagasi õppis USA eesti koolides kokku 450 last. Möödunud õppeaastal oli nende arv langenud 359 peale. Näib, et paljude perekondade mugavus, eriti aga segaabelud, on laste arvu vähenemise põhjuseks. Ka mõjutab seda sündimuse vähesus.

Õppetöö toimub enamikus koolides laupäeviti kahe nädala tagant 3-5 õppetunniga. Paaris koolis aga igal nädalal ja pühapäeviti.

Long Islandi Eesti Kooli ja diskussioonigrupp.
Esimeses reas vasakult õpetajad pr. J. Pensa, pr. M. Paul (hundjuht), hr. A. Pensa, pr. A. Atlas ja pr. S. Sokk.

Õppepäevi on tavaliselt aastas 18–20, mis teeb keskmiselt 70–80 tundi õppeaastas.

Õpilaste kaugused kodust kooli on märgatavad. Nii on kohti, kus kaugus ulatub 50–100 miilini ja laste kooli toomine võtab vanemait terve päeva. See „valu” aga kannatatakse, kui leitakse, et lastel on huvi eesti kooli ja eesti sõprade vastu. Nii on eesti kooli päev ka vanemaile koolipäevaks, sest paljudel on ülesandeid kooliga seoses.

Õpetajad – eesti koolitöö kandjad

Eesti koolide tegevusaja jooksul USA-s on õpetaja kohustusi kandnud ligi 310 isikut. Tavaliselt on kõikunud aastane õpetajate arv 90–100 vahel. Nende seas on inimesi, kes 15 ja enam aastat on kandnud seda ametit vabatahtlikult ja ilma tasu saamata. Koolide algaastatel registreerisid end 130 kutsega õpetajat, kes peaaegu kõik rakendusid koolitöhe. Nii oli siis tegemist ettevalmistatud õpetajatega. Praegu on aga selles suhtes kõik muutunud. Endised kutsega õpetajad on peaaegu oma töö lõpetanud ja uus õpetajate seisus on USA eesti koolide õppetöö üle võtnud ning viib seda edasi innu ja armastusega. Enamikus on need lastevanemad, kes on oma hariduse saanud USA-s ja kellel nüüd on omad lapsed koolis, ja ka noortejuhid. Need inimesed ei ole kutsega õpetajad, kuid nad on töötahtelised, täis rahvuslikku idealismi, kes armastavad eesti lapsi ja soovivad neid õpetada. Seega tere tulnud! Ükski neist pole selle töö eest tasu nõudnud. Peamiseks tasuks on olnud nendele rahuldustunne oma töö edust ja teadmine, et sellega säilitatakse eesti noori oma rahvale.

Õpetajad on aastate jooksul koolitöös vastu vaadanud nii paljudelegi raskustele ja probleemidele. On kogetud käsiraamatute, õpikute ja õppevahendite puudust, ruumide ebakohasust ja kitsikust ning palju muud. Kõigist on aga üle saadud ja saadakse ka tulevikus. Uue raskusena on nüüd esile kerkimas lapsed, kes kooli astudes ei valda enam eesti keelt. Seda olukorda ei olnud veel 5–6 aastat tagasi. Nüüd kasvab see aastatega. Nii oli möödunud õppeaastal koolides 32 mitteoskajat ja 16 vaevalist. Enamik neist tuleb segaabiellude perekondadest. Nendele lastele alatakse eesti keele õpetamisega erigruppides. Õpetajatel on sellega aga raskusi, kuna puuduvad vastavad kogemused ja ka selleks sobiv aabits-õpik. Eesti Koolide Keskus USA-s, kes on koolide õppetööd koordineeriv, loodab sellele raskusele lahenduse tuua vastava õpiku väljaandmisega.

Albany-Schenectady Eesti Kooli õpilaspere 1973. a. kevadel.

Koolitööd koordineerivad ja abistavad keskused

Nendeks on olnud USA-s Eesti Koolitoimkond ja sellele järgnev Eesti Koolide Keskus. Koolitoimkond kasvas ellu koos eesti koolide asutamisega 1950. a. Selle esimeseks esimeheks oli koolitegelane ja keeleteadlane Olev Parlo. Temale järgnes hiljem Meeme Mälgi. Koolitoimkond tegi koolide organiseerimise ja abistamise alal tänuväärse töö. Eriti tuleb hinnata selle väljaandel ja Eesti Rahvuskomitee USA-s toetusel ilmunud „Kiri-Kooli”, mille toimetajaks oli koolitegelane mag. Ants Roos. Seda väljaannet ilmus 1953–59. a. jooksul 46 vihikut. Need andsid väärtuslikku õppematerjali koolidele ja kodudele. See levis ka väljaspool USA-d töötavasse eesti koolidesse. Nende numbrite ülejääke kasutatakse veel praegugi ning koolidel on soov, et midagi selletaolist tuleks hakata jälle välja andma. Koolide Keskus USA-s ongi selle võtnud oma lähemasse töökavva. Peale eelmainitu ilmus Koolitoimkonna ja Eesti Rahvuskomitee koostööna koolimehe Aleksander Laane koostatud „Emakeele õpik”, mille järele oli eriline vajadus just keeleõpetuse alal. Et leevendada valitsevat noorsookirjanduse põuda, selleks Koolitoimkond korraldas 1960/61. a. vastava kirjandusvõistluse. Selle tulemusena ilmus kaks sarja, kokku 8 raamatut, Meeme Mälgi majanduslikul toetusel. Nimetatud raamatuid pole jõutud veel senini kõiki realiseerida ning neid on saadaval, kui on vajadus. Mainimisväärne on ka Koolitoimkonna poolt koostatud esialgsed eesti koolide õppekavad. Need on aga iganenud, kuna aeg on edasi läinud ja seega kooli nõuded muutunud.

1970. aastal organiseeriti Koolitoimkond ümber ja uus organ võttis nimeks Eesti Koolide Keskus USA-s. Sellesse kuuluvad esindajad Eesti Rahvuskomiteest, end. Koolitoimkonnast, Eesti Koolifondist, Õpetajate Koondisest, koolidest ja kirikute poolt. Keskus saab oma tegevuseks toetust Eesti Rahvuskomiteelt. Selle toetuse abil on seni kirjastatud koolidele kaks vajalikku väljaannet: H. Rajamaa „Käsiraamat eesti koolide õpetajaile ja noortejuhtidele” ning Hildgard Rink'i „Eesti keele lühisõnastik” tuhande igapäevaseks kõnelemiseks vajatava sõnavaraga koos grammatiliste vormidega. Peale selle on Keskus iga õppeaasta algul saatnud koolidele paljundatud õppematerjali ja tööjuhiseid ning levitanud õpikuid ja noorsookirjandust. Mainimisväärne on ka õpetajate päevad täienduskursuste nimetuse all. Neid on korraldatud viimaste aastate jooksul Idarannikul kaks ja Läänerannikul üks. Praegu on Keskusel suurema ülesandena laste-

koori esinemise organiseerimine 300 lauljaga ESTO–76-l.

Koolide Keskuse koosseisu kuuluvad praegu: Gaston O. Randvee – juhataja, Eduard Kärner – juhataja abi, Lilian Esop – sekretär, Olev Olesk – sekretäri abi, Leena Aare – „Lehekülg noortele” toimetaja, Heljo Laev – Koolifondi esindajana ja Valdeko Kangro – kirjute esindajana.

Eesti koolide arenemisega seoses tuleb hinnata ka Eesti Õpetajate Koondise USA-s abi, kes on koondanud õpetajaid ja oli esimeste täienduskursuste korraldaja. Peale selle on Õpetajate Koondis andnud väärtuslikku kaasabi koolikirjanduse levitamise ja muul alal. Koondise esimees kuulub ühtlasi ka Koolide Keskuse koosseisu.

Häid juhtnööre on aastate jooksul andnud eesti koolide õpetajatele koolideinspektor Herman Rajamaa Rootsist. Ta on teinud selleks kaks külastusreisi USA-sse, et tutvuneda koolide olukorraga ja õppetööga. Eesti Koolide Keskusel on temaga kooliküsimusis tihe kirjavahetus.

Kokku võttes võib mainida, et eesti kool USA-s 25 tegevusaasta jooksul on teinud tänuväärse töö, kasvatades ja õpetades meie noori jääda eestlasiks. Selle eest tuleb tänu avaldada nendele õpetajatele, kes vaatamata kaugustele ja muudele takistustele ei ole väsinud oma lapsi kooli toomast. Need vanemad on teinud seda teadmises, et nende lapsed eesti koolis kohtuvad teiste eesti lastega ja kogevad, et nad ei ole ainukesed sellesarnased, vaid on ka teisi nendesuguseid. Nendega üheskoos mängides, õppides ja esinedes areneb sõprus. Selles sõprusides ja ühes koos keskustelus areneb ka eestikeelne väljendus ja tahe kuuluda eesti laste ja noorte ringi. Aastate edasi minnes saab selle sõprusringi tugevamaks magneediks ja kooshoidjaks eesti keel, mis viib noori eesti raamatu ja eesti kultuurvarade ning meie rahva juurde. Teame, et meie keel on identne meie rahvusega. Kui kaotame keele, kaotame ka rahvuse. Olla aga erinev ühe suure rahva keskel, olla eestlane, see on omaette väärtus, sest eesti rahvas ei ole oma pika ajaloo jooksul kellelegi halba teinud.

Kanname endaga edasi seda eestluse väärtust – olla eestlane!

Gaston O. Randvee

MÕTTEID JA SOOVE

Meie kodudele, koolidele ja noorteorganisatsioonidele on langenud eriti raske ülesanne siin võõrsil: meie noorsoo kujundamine eestlasteks ja selles suunas ka järgnevate põlvete kasvatamine. Tahaksin esile tuua mõtteid, soove ja arvamisi, mida peaksime rakendama veelgi sügavamal ja sihikindlamal kujul meie noorte kasvatustöös.

Esmajoones peame esile tõstma kodude tähtsust noorte kujundamisel. Koolid ja noorteorganisatsioonid suudavad siiski ainult täiendada ja süvendada seda, millele kodu on aluse pannud. Siinjuures tekib paratamatult küsimus, kas kogu see töö peaks olema laialivalgav teadmiste andmine või kasvatamine kindla kitsama eesmärgiga? Teadmised on ju relvad isiklikul ja ühiskondlikul edasijõudmisel, kuid meie kodude, koolide ja noorteorganisatsioonide domineerivam eesmärk olgu siiski noorsoo mõtteviisi, iseloomu ja tahte kasvatamine, millest oleneb meie kogu rahvaosa mõtteviisi ja tahte tulevikus.

Olgu meil ikka selge, et noori ei saa ette valmistada tühjusesse, vaid teatud ümbruse hulka, teatud kogu raamidesse. Selleks raamiks on oma rahvus. Nagu iga iseteadva rahva juures ainuloomulik, peab ka meil olema kindel tunne ja arusaamine, et oma on kallim, lähedsem ja usaldatavam kui võõras. Väljaspool oma rahvast, väljaspool rahvuslikku keskust kaotab aluspinna ka kõige lootustäratavam võsu. Võõraste mõtteviisi omaksvõtmisest ja maailmakodaniku kasvatamisest tuleks tõsiselt hoiduda, sest nii kasvataksime ainult aluspinnata ja lõhkise hingega inimesi. Et anda võimalikult palju õnnelikke ja elust rahuldavaid ühiskonnaliikmeid, peame hoolt kandma, et iseloomu tublid jooned – otsekohesus, rõõmus meel, julgus, tahtekindlus ja teotahe – ei jääks äratamata ega varju. Peame töötama ning võitlema visalt ja kindlalt kahel rindel: esiteks – puhastama mõtteviisi kõigist võõrastest mõjudest, mis sinna on visalt kogunemas ja kogunenud; teiseks – esile tõstma rõõmsalt ja võimsalt seda, mis meie rahvas on elujõulist, loovat ja omapärast. Meie vajame tulevikus lahkeid inimesi, optimistliku mõtteviisiga julgeid ja rahulikke, kindla iseloomuga noori. Ei ole õige, nagu vahest arvatakse, et eestlane on juba loomult pessimismi kalduv, endassepugev, umbusklik, teistele kade ja võib-olla isegi väiklaselt tülitsev. Rahvas, kes suurelt ja vabalt on võidelnud maal ja merel aastatuhandete jooksul, ei või loomupäraselt olla säärase põhijoontega. Vaatame vaid oma suuri ajaloolisi silmapilke –

siis tullakse kui üks mees ja tehakse, mis vaja! Möödunud ajad on meist kasvatatud sitke võitleja rahva ja meie peame olema teadlikud, et ka siin võõrsil meie oma rahva seesmise väärtuse poolest oleme alati võrdlus- ja võistlusvõimelised teistega. – Kui ka senistest püüdmistest ja pingutustest hoolimata mõni meist on tundnud pettumust ja kibedust – kõik lootused ja ootused pole täitunud –, siis peame meeles, et nii on elus ikka olnud. Meie kõik teeksime suure ja saatusliku vea, kui noorte kasvatamisel ja suunamisel end ebaõnnestumistest heidutada laseksime. Jääme kõigepealt ise kindlaks vaba inimese mõttelaadile ja elutunnetusele. Meil *peab* olema usk oma rahvusideaalidesse ja eesmärkidesse – see teeb meid kindlaks ja tugevaks! Meie rahva väikene arv ei tohi panna kedagi kahtlema, et kas tulevikus on veel Vaba Eestit! Kindlaks pandiks tulevikule on meie rahva kultuurivarad ja rahva kvaliteet, mis end igal pool on maksma pannud. Oleme selles veendunud kõigepealt ise, siis suudame ka oma noortele õpetada ja näidata vääruslikke sihte, võitluse ja edasipüüdmise kaunidust, iseseisva ja tugeva inimese toredust. Meil endil peavad olema kindlad kõlbelised põhimõtted ja peame neid ka noortes kasvatama – ainult siis suudame püsida koos! Eeskujust õpib noor kõigepealt. Lähtudes oma rahva omapära, oma rahva võimete ning saavutuste mõistmisest ja austamisest kasvatamisel, äratame noortes rahvuslikku iseteadvust, isamaalisust ja edasiloomise tahet.

Mõtteid selles suunas oleks vaja pidevalt levitada ja esile tuua, eriti neile, kellel on lapsed kasvamas või kooliteel. Oleme ületanud võõrsilviibimise 31-se aastaläve. Enamus meie rahva praegu kooliskäivate või koolialgavate laste vanematest on üles kasvanud ja oma hareduse saanud võõrsil. Eesti keelt ja rahvuslikku kasvatust on õpitud ja saadud kodus, täienduskoolides, laagrikoolides või suhteliselt vähestel eesti algkoolis Stokholmis ja Göteborgis, samuti mitmesugustes noorteorganisatsioonides. Paljudel on kodu kõrval koguni puudunud teised õppimisvõimalused. Aastate möödumisel on märgata teatud eba-kindlust, huvi ja arusaamise puudumist rahvusliku kasvatuse tähtsusest ning vajalikkusest. Püütakse koos oma lastega jääda võõraks ja koguni eemale ühiskonnast, kuhu sünnipoolest kuulutakse.

Siin oleks vaja „veel suitsevat tahti” leekima puhuda! Ühiskond peaks neile oma käe ulatama. Üheks selliseks mooduseks oleks, et igale eesti lapsele tema neljanda eluaasta sünnipäevaks kingitakse raamat „Õpeta mind lugema I” koos kirjaga, mis eesti kooli ja noorteorgani-

satsioonide hüvesid ja eesmärke tutvustab. Aabitza kinkimist on minu teada juba mõnel pool tehtud. Oleks vajalik, et see kujuneks igal pool, kus eestlasi asub, üldiseks kombeks. Kinkimine peaks jääma meie keskorganisatsioonide ülesandeks. Annetuse kaudu võtaks ühiskond vormiliselt lapse nagu oma liikmeks. On tõenäoline, et ka kahtlevad vanemad oma lastele lugemise algmed õpetavad, seda täiendavad teiste raamatute muretsemisega ja lõpuks ka lapsed eesti kooli toovad. Nii oleks nagu esimene suur samm astunud oma ühiskonna suunas.

Üheks valusamaks probleemiks on ka meie noorte enamuse eemalejäämine pidevast aktiivsest tegevusest meie ühiskonnas pärast täienduskooli lõpetamist. Eriti on seda tunda väiksemates eestlaste keskustes. Oleks vajalik siiski meie noori edasi koos hoida ja neile huvipakkuvat isetegevust võimaldada, et sel viisil ka tulevikuks aktiivseid rahvuslikke töötajaid ette valmistada. Selle lünga täitmiseks peaksime organiseerima üle vaba maailma igasse eestlaste keskusesse *rahvuslikud ringid*. Oluline on, et ringide tegevus oleks juhitud ühest keskusest, täiesti ühise tegevuskavaga ja nende omavahelist sidet peaks ringide sõnumitooja, ajakiri või ajaleht. Ringi liikmete arv oleks 8–12 ja suuremates eestlaste keskustes võiks tegutseda isegi mitu ringi, kui olukorrad seda võimaldavad. Kooskäimine toimuks kord nädalas tiheda ja noorihuvitava kavaga, mis hõlmaks kasvatuslikke lühiloenguid mitmesugustelt aladelt. Kavas ei tohiks puududa ka meie kirjanduse, laulude, rahvapärase käsitöö ja rahvatantsu osa. Talvise töö jätkuna peaks korraldatama ühiseid suvepäevi, ekskursioone ja mitmesuguseid muid teiste ringidega kokkusaamisi. Ringide juhtkond oleks valitud noorte eneste hulgast, kuna ringide vanem võiks olla tegevuse suunajana, õpetajana ja nõuandjana valitud praeguste noortejuhtide ja kasvatajate hulgast.

Seniste aastate kogemusena on sageli tunda andnud meie rahva ideoloogiat suunava ja kasvatust juhtiva keskuse puudumine, mis oleks sõltumatu poliitilistest rühmitustest. Peaksime ükskord nii kaugele jõudma, et ka seda lünka suudaksime täita!

Eelseisval suvel toimub ülemaailmne eestlaste kokkutulek Baltimores, USA:s. Säärased suurpere kokkutulekud annavad meile kõikidele, ka meie noortele, tugevuse- ja uhkusetunnet, vaimustust ning elujulgust. Vahel tundub juba nagu puuduksid meil tänapäeval tõelised eesmärgid, ideaalid, ind ja vaimustus. Aidaku need päevad seda

puudust leevendada! Sellel suurpere kokkutulekul on võimalik palju uusi mõtteid läbi arutada ja sihte rajada. Ehk on seal võimalik ka eespool toodud mõtetele reaalseid aluseid luua?

Karl Vaikla

NOORSOOKIRJANDUSE LUGEMISEST TORONTO EESTI TÄIENDUSKOOLIS

„Vanemad külvaku kodus eesti meelt, õpetagu lastele eesti keelt *emakeelena* ja toitku eesti keelt ja meelt eesti kirjanduse lugemisega!” Selle Villem Reimani aastal 1900 peetud kõne juhtmõtte järgi on tegutsenud Toronto Eesti Täienduskool algusest tänapäevani. Et noorus ei võõrduks ega jääks ükskõikseks meie omapärasele kirjandusele, oleme juba esimesest õppeaastast alates suunanud last noorsookirjanduse juurde. Noortekirjandus käsikäes eesti keele oskusega paneb aluse tulevasele eestikeelsele kirjandusele ja eestimeelsele kodule. Kuid noore vaimutoitu, raamatut, peab olema valikuga, et raamatul oleks ka kasvatav ja suunav mõjujõud, mitte vaid ajaviide, kuna raamat on noore mõttemaailma ja alateadvuse mõjutaja.

Eesti kirjanduse juurde asudes selgitame lastele, et meie omad, eestlaste läinud sajandi prohvetid päästsid meie keele ja kultuuri. Nad pärandasid need aarded järgnevatele põlvkondadele. Nüüd on meie käes kord eestikeelse kirjandusega tutvuda, säilitada ja omakorda jälle edasi pärandada. Räägime noortele, et hea eestikeelne raamat rikastab huve, muudab elu sisukamaks, huvitavamaks, tõstab meid asukohamaa noortest vaimselt kõrgemale.

Õpetajana, eestluse hoidjana, kõneleme õpilastele, et eesti raamat olgu uhkuseks igas eesti kodus. Ta on meile lähedane sõber, mis jutustab meie oma eesti rahva eilsest ja tänasest elust, meie kultuuri arenguteest. Eestikeelne raamat aitab meid me oma rahva keelt mõista ta sügavuses ja ilus, eesti keele erinevustes ja omapärasustes. Meie omad kirjanikud ju rikastavad, kujundavad, toovad esile meie kaunist eesti keelt. Teadlased ütlevad: „See, kes mõistab tõelist emakeelt, võib kergesti õppida mitut võõrkeelt.”

Toronto E. S. Täienduskooli algaastatest (1950) alates on õppetöö juures kasutatud eesti ilukirjanduslikke teoseid tavaliste kooli

lugemike ja teiste õpikute kõrval. Püüdsime õpetamisel jälgendada vabas Eestis kehtinud õppekavu ja korda nii palju, kui oli võimalik.

Aastate jooksul on kool ostnud ja saanud toetuseks rida eesti kirjanike teoseid. Nii pandi alus kooli õpperaamatukogule. Piiratud majanduslikud võimalused, asjaolu, et mitmete, noorsoole määratud raamatute trükid, on otsa lõppenud, takistasid raamatukogu kavakindlat väljaarendamist. Õppeaastal 1960/61 saadeti kooli poolt välja teateleht palvega, et perekonnad, kus lapsed on täisikka jõudmas, üksikisikud ja asutused, kellel on olemas eestikeelset noorsoo- kui teisi ilukirjanduslikke teoseid, mida enam ei vajata, need annetada täienduskoole raamatukogule. Palve leidis vastukaja. Raamatukokku sigines enam raamatuid. Esimestest annetajatest oli dr. Priit Paas, kellelt kooli raamatukogu sai:

- Ed. Laaman „Eesti iseseisvuse süünd”
- Prof. J. Mägiste „Henriku Liivimaa kroonika”
- Balthasar Russow „Liivimaa kroonika”
- Kirjastus Kultuur „Konstantin Päts”
- Kirjastus Kultuur „Jaan Tõnisson”
- Mari Raamot „Minu mälestused I ja II”
- Kirjastus E.M.P. „Eesti saatusaastad 1945–1960”
- A. Adson „Siuru raamat”
- H. Salu „Talvepaleest Lubjasaarele”
- Saarlaste Ühing „Saaremaa raamat”
- Aino Kallas „Mu saatuse maa”
- Aadu Lüüs „Talutarest Tartu”
- Aadu Lüüs „Tartus ja Rootsis”
- A. Lossman „Rahutus maailmas”
- K. R. Pusta „Kehra metsast maailma”.

Hr. Erik Leinberger annetas kõik Eesti Kirjanike Kooperatiivilt ilmunud raamatud. Niisamuti tegi kirjastus „Orto”. Peale mainitute on koolile annetanud raamatuid rida kaasmaalasi väiksemal arvul. Koolikomitee oma piiratud majandusliku võimaluse juures on rikastanud kooli raamatukogu järgmiste raamatutega (igast 20 eksemplari):

- K. Ristikivi „Sellid”
- A. Teder „Napoleoni jälgedes”
- I. Ivand „Siilikuru”
- I. Ivand „Pargi”
- H. Mäelo „Võidukarika märgi all”

M. Pihla „Eidetütar – taaditütar”
M. Pihla „Küll on hea elada”
M. Pihla „Rõõmuraasukese kirjad”
E. Laidsaar „Kompanii poeg”
J. Parijõgi „Kodumaa helinad”
R. Janno „Vutimehed”
Ed. Bornhöhe „Tasuja”
S. Raatma „Minu karu”.

Raamatukogu asub ühes klassi kapis. Praegu on pooleli „Eesti Maja” ümber- ja juurdeehitus ning koolile on lubatud igasse klassi ehitada kapid, kus asuks ka vastava klassi raamatukogu. Õpetajad laenavad raamatukogust teatavaks ajavahemikuks õpilastele raamatuid (ühed-kaheks kuuks või suvevaheajaks) nõudega, et lugeja teeks loetud raamatust lühikokkuvõtte. Loomulikult toimub klassis ka arutelu raamatu sisu ja tegelaste üle, kuid piiratud tundide arv ei anna mahti detailidesse minna.

Lastele kui ka lastevanematele, aina ikka ja jälle meenutades, et kirjasõna on jõud ja tarkus, õhutamene neid lugema ka raamatuid, mis neil kodus leidub. Soovitame minna koos ema või isaga raamaturiitude juurde ja valida sealt sobiva, meeldiva teose. Loetud teosest tehakse hiljem oma eesti keele vihikusse märkmeid.

Nooruki südamesse tuleb õige varakult istutada armastus eestikeelse raamatu vastu. Toronto E. S. Lasteaias antakse kõigile lastele koju kaasa lasteaia raamatukogust igal lasteaia päeval raamatuid. Lasteaia juhtkond on muretsenud suure hulga ingliskeelseid lasteraamatuid ning katnud ingliskeelse teksti ülekleebitud eestikeelse tõlkega. Kõik need raamatud on hästi valitud, sisaldades suurepäraseid pilte loomadest, loodusest, lastest ja kodudest. Rõõm on neid vaadelda! Olen veendunud, et ilus pilt lapse silmale mõjub kasvatavalt, kuna aga inetu karikatuur koos tervate värvidega labastab ja rikub kasvava nooruki maitset. Momendil on Toronto E. S. Lasteaia raamatukogus umbes 500 lasteraamatut.

Algkooli esimeses klassis veel kõik noored päris iseseisvalt raamatuid ei loe. Küll ollakse huvitatud toredatest piltidest ja tegevusest, mis on ühenduses piltidega. Tihti, kui ema või vanaema mõne eakohase raamatu lapsele huvitavaks teeb, ette lugema hakkab, kuid põnevas paigas põhjendatud vabandusega lugemise katkestab, haarab laps ise raamatu ja loeb selle omal jõul lõpuni. Ka mäletab laps mõne huvi-

tava raamatu sisu, mille ema talle ette luges, kui ta oli viie- või kuueaastane. Kaheksa-, üheksaastaselt võtab ta selle raamatu ja püüab seda juba iseseisvalt lugeda, kuna koolis ja kodus räägitakse talle, et ta on juba eesti kooli õpilane, kes ise lugeda oskab.

Oleme andnud I klassi lastele koduseks lugemiseks M. Pihla „Eidetütar – taaditütar”, M. Pihla „Küll on hea elada” ja S. Raatma „Minu karu”.

Suur osa teise klassi lapsi on võimelised lugema H. Treffneri „Pereema Aino”, Helga Nõu „Ruuduline röövel” ja „Oi, oi, oi mis juhtus”. Lapsed arvavad, et „Ruuduline röövel” on naljakas ja põnev jutt imelambi otsimisest, mis on sattunud röövli kätte.

Õpilane Linda Silma iseloomustas raamatut „Oi, oi, oi mis juhtus” järgmiselt:

„Selles raamatus oli palju meeldivaid juhuseid. Üks koht, mis mulle eriti meeldis, oli see, kui tüdruku nuku lendas ära. Lõvi sai nuku kätte ja hakkas seda sööma. Tüdruk nuttis ja hüüdis appi. Ta sai oma nuku jälle kätte, sest ta väike õde hakkas lõvile söötma vaarikamoosi ja elevant tõstis nuku lõvi eest ära, otse tüdruku süle!”

9- ja 10-aastastele lastele meeldivad raamatud, kus on eriti põnevad juhtumised. Ei peeta veel lugu loodusekirjeldustest ega targutamistest.

Kolmandas klassis loetakse üldiselt rohkem. Lapsi tõmbavad ligi tegevusrohkemad, seiklustega ja kambavaimuga raamatud. Siiski peab veel raamatu juurde lapsi juhtima, või mõni „autoriteet” raamatut eriti soovitama. Algaastail võõrsil oli kodudes M. Sillaotsa „Trips, Traps ja Trull”. Raamat kolmikutest, nende seiklustest Tallinnas, Kloogale sõidust, sünnipäevast ja külalistest. See oli lastele õige lähedane ja arusaadav, seega ka meeldiv. Nüüd on „Trips, Traps ja Trull” raamataturult kadunud. Praegu asendavad seda K. Ristikivi „Semud”. Lõbus lugu kutsikate seiklustest. Samuti K. Ristikivi „Selid” on huvitav kirjasõna, mis kisub kolmanda klassi noori ligi. Lapsed leiavad, et on naljakas, kuidas kassipoegadele juhtub pahandusi ja nalju korraga. Eve Teder III klassis selle raamatu lugenud, ütles:

„Lilleldiin, tark ja ilus kiisukene nägi, et tema pilt ei olnud härra Tammemetsa kirjutuslaual. Oli siis pettunud ja sellepärast tegi Tammemetsa perekonna pildi katki ning hüppas ise pildiraami sisse.”

Gert Helbemäe „Minni ja Miku” on kolmandas klassis sobivaks juturaamatuks, kuigi laste arvates pole nii põnev. Meeleldi loevad ja mõistavad nüüd lapsed Fr. Kreutzwaldi „Kalevipoega” (Noortele kohandanud ja koostanud Valdek Lenk) ning Saaremaa vägimehest teoses „Suur Tõll”.

Neljandast klassist alates algab O. Lutsu teoste lugemine. Need raamatud on kõitnud noori aastakümneid. Räägime lastele eesti rahva ühest populaarsemast kirjanikust O. Lutsust, kelle raamatud kõitsid nende vanemaid ja vanavanemaid. Seletame neile, et „Kevade I ja II” ja nendele järgnevates raamatutes esinevad needsamad tegelased. Nende raamatute kaudu võime pilgu heita möödunud aega meie kodumaal. Seal näeme koolielu kodumaal umbes 77 aastat tagasi. Kohtame tolleaegseid õpilasi, nende probleeme, koerustükke, huvitavaid karaktereid ja „südamevalugi”. Iga täienduskooli lõpetaja tunneb Joosep Tootsi ja ta kaaslasi. Õpilased loevad O. Lutsi teoseid palju kiiremini kui F. Tuglase teost „Väike Illimar”, mida me soovitame ka IV klassis lugeda. „Väike Illimar” tundub neile igav ja pikk. Tihti jätavad lapsed selle raamatu lugemise pooleli. Meelsamini loetakse jälle O. Lutsi „Talvised teed”. Autor on selle teose kirjutanud lihtsusega, südamlikkusega ja soojusega, mis voolab noorte südamesse.

Alma Tederi teost „Napoleoni jälgedes” on laste arvates kerge lugeda ja mõista ja on õpetlikki, sest „lapsed rääkisid võõral maal ikka eesti keelt ...”.

Neljandas klassis suuname noori ka eesti ajalehe lugemisele. Ei nõua aga sealjuures kogu lehe otsast otsani lugemist, vaid piirdume sobiva palaga, kusjuures õpilane kirjutab vihikusse loetud osa pealkirja: „Mina lugesin „Meie Elust ...” ehk „Mina lugesin „Vaba Eestlasest ...”.

Hea noorsooraamat peab märkamatuult kujundama noore lugeja karakterit, laiendama tema silmaringi ja süvendama rahvustunnet. Nendel põhjustel soovitame V klassi õpilastele lugemiseks Erik Laidsaare „Kompanii poeg”, Helmi Mäelo „Võidukarika märgi all”. Nimeetatud raamatud täiendavad ühtlasi eesti ajaloo tundmist. Aastaid tagasi oli meil nõudeks, et V klass pidi eranditult läbi lugema Ed. Bornhöhe „Tasuja”. Kuid aja kulgedes ilmnes enam ja enam, et teos on lastele stiililt raske ja asendasime „Tasuja” „värskemate” raamatutega. Soovitame õpilastele nüüd ise valida temale kohane teos. Õige mitmed valisid ning loevad ka praegu Elin Toona „Lotukata”.

Noored lugejad arvavad kõik, et see on lõbus lugu. Koolis pole „Lotukat” eriti soovitatud, kui aga mõni eestikeelne teos noori eriti huvitab, siis ikka aina õhutame nende lugemishuvi!

Viiendas klassis laseme õpilastel kirjutada loetud raamatutest lühikesi kokkuvõtteid ja tegelaste iseloomustusi. Õpilaste poolt kirjutatud kokkuvõtteid oleme kasutanud ka kirjandusloo õpetamisel.

Eesti ajakirjandusele püüame lähendada noori eriti kuuendas klassis. Õpilane on siis eas, kus ta enam ja enam peab tutvuma „meie oma” probleemidega. Pagulaseestlase rahvuse, kodumaa-armastuse kasvatamine ja arendamine on suurel määral õpetaja kätes. Edukamad kuuenda klassi õpilased loevad A. Gailiti teost „Isade maa”, A. Mälgu „Läänemere isandad” ja A. Kivikase „Nimed marmortahvilil”. A. Viirlaiu „Ristideta hauad” on viimastel aastatel olnud populaarne noorte lugejate keskel. „Selle raamatu sündmustik on nii kaaskiskuv, nagu magneet, mis hoiab kinni ja lahti ei lase, enne kui raamat on läbi loetud”, arvas õpilane Hillar Kalmar.

Oleme soovitanud kuuendas klassis lugeda J. Parijõe teost „Teraspoiss”, kus peategelane on tugeva positiivse iseloomuga ja võiks olla tänapäeva mürgitatud ümbruskonnas õilis eeskuju. Peame sobivaks ja soovitame VI klassile lugeda G. Helbemäe „Realkooli õpilane”, küllaltki kõitev lugu Tallinnast XVI sajandil.

I. Ivandi „Pargi” loetakse õige arvukalt kuuendas klassis. Noortele tütarlastele eriti meeldib lugeda tütarlapse elust meie rasketel aegadel.

Viimastel aastatel on eriti poisid valinud endale lugemiseks Arvi Korgi „Tänava kuningad”, ning sama autori „Sulid ja võmmid”. Need Kanada tõsielulised teosed on siiski liiga naturalistlikud noortele. Me pole kunagi käskinud raamatu lugemist pooleli jätta, vaid soovitame nendes raamatutes esitatuid tegelasi võtta arvustavalt, nende toiminguid kritiseerivalt. Noortele selgitame, et meid ümbritsevas elus kohatame ka negatiivseid tüüpe. Meie peame oma ideaalidega ja püüdlustega neist kõrgemal seisma ja edasi püüdma.

Tiiu-Ruth Vaikla ema andis talle lugemiseks A. Kalmuse „Õo tuli liiga vara”. Arutelus klassis arvas õpilane sellest raamatust järgmist: „Kui sealt lugesin esimesi lehekülgi, mõtlesin, et see jutt mulle eriti ei meeldi. Sellegipärast lugesin edasi ja varsti leidsin, et ma *ise tahan* seda lugeda, mitte et ma pean lugema. Sain raamatust hästi aru. Mu huvi püsis ja kasvas lugedes. Mulle väga meeldisid

Kersti ja ta peigmees. Tundsin kõigest südamest kaasa Kerstile ja tema probleemidele.”

Skauhid ja gaidid loevad ajakirja „Tulehoidja”. Alates kolmandast klassist anname kord kuus igale õpilasele kodus lugemiseks ajalehes „Meie Elu” ilmuva noorte lehekülje „Meie Noored”. Seda lehekülge toimetab Eesti Õpetajate Ühing Kanadas. Leheküljel on alati kirjutisi noortelt enestelt. Loomulikult on noored kirjutajad uhked ja meelitatud nähes oma nime omakirjutatud pala all eesti ajalehes. See on ka mooduseks, kuidas lähendada kasvavat eestlast meie ajakirjandusele. Noortele kui ka nende vanematele peame sõnaga ja eeskujuga selgeks tegema, et eesti kirjandusel ja ajakirjandusel on asendamatu koht eestlase elus. Peame jõudma nii kaugele, et meie järelkasvule on häbiasi mitte tunda oma emakeelset kirjandust. Eestikeelne võluvate ja jõuliste sõnadega kirjandus peab jätma nooruki hinge igaveseks kire eestikeelse kirjavara vastu.

Selleks, et meie noorus loeks eestikeelset kirjandust, peavad lastevanemad, sugulased ja muud lähedased eesti koolile kaasa aitama. Ühisel jõul, teadlikult suunates noorust eesti raamatu poole, saavutame edu.

Soovitav oleks, et eesti ajakirjandus rohkem käsitleks eestilisi kasvatusküsimusi ja eesti raamatu väärtust. Aidakem kõik säilitada oma rahvust, keelt ja raamatut!

Hella Leivat

EESTI KEELE ÕPETAMISEST TÄIENDUSKESKKOOLIS

Eesti keele õppimiskäigu ideaaliks on kuueklassiline eesti algkool/kuueaastane täienduskool, millele järgneb kolmeklassiline kesk-kool/kolmeaastane täienduskeskkool, millele omakorda järgneb kolmeklassiline gümnaasium/kolmeaastane täiendugümnaasium. Peale selle on võimalik eesti keelt õppida ülikoolides, kus on soome-ugri keelte õpetool või osakond.

Stokholmis on see õppimiskäik enam-vähem teostatud, kuigi piirid kooliastmete vahel ei ole alati selged. Praegu on koostamisel eesti keele õppekavad täienduskooli eri astmetele.

Käesoleva artikli teemat käsitlen kitsamalt, kui mis pealkirjas on

lubatud. Piirdun täienduskeskkooli teise aasta töökavaga õppeaastal 1975/1976. Õpetan nimelt ainult sellel kursusel ja just siin pean arvestama asjaolusid, mis arvatavasti on ajutise iseloomuga. Täienduskeskkool ei ole ettenähtud ulatuses veel välja kujunenud. Kolmanda aasta kursust pole seni olnud. Ka ei ole gümnaasium kuulunud täienduskoolide süsteemi, vaid on töötanud kursustena kõigis gümnaasiumi ainetes. Kursuste lõpetamine eksamitega annab võrdsed õigused rootsi gümnaasiumi lõpetamisega. Õpilasteks on olnud need, kes mõnel põhjusel, näiteks töölkäimise tõttu, ei saa rootsi gümnaasiumis õppida, ja vanemad inimesed, kes vajavad gümnaasiumiharidust, et ülikooli astuda.

Kuna täienduskeskkoolil seni pealeehitus on puudunud ja ei ole kindel, kas see tulebki, samuti kuna ei ole kindel, kas õpilased soovivad ja aja poolest jõuavad veel kolmandaks aastaks täienduskeskkooli tulla ja et see aasta võib-olla jääbki neile viimseks eesti keele õppimise võimaluseks, siis olen vajalikuks pidanud võtta teise aasta töökavasse ka üht ja teist olulisemat kolmanda aasta kavast, et õpetust ümmarguseks teha.

Tänavune koosseis soodustab intensiivset töötamist. Kõik õpilased on lõpetanud eesti algkooli, õpivad nüüd rootsi keskkoolides ja gümnaasiumides, ülekaalus ongi gümnaasiumiõpilased, mõned lõppklassist. Nad on töötahtelised ja intelligentsed, eesti keelest ja kirjandusest tõsiselt huvitatud. Tunnid (neid on kolm) on laupäeva hommikupoolel. Kohal on harilikult üheksa või kümme õpilast, üks käib vähema järjekindlusega, kaks jäid juba alguses ära. Registreeritud oli kolmteist. Käimine on vabatahtlik.

Nii keele- kui ka kirjandusõpetus tuleb normaalselt jaotada kolmele aastale. Kuna eesti keele õppimine paljudel õpilastel võib-olla lõpebki täienduskeskkooliga, siis peaks õpetus olema üsna süstemaatiline. Keeleõpetuse kavas esimesel aastal on hääliku- ja vormiõpetus, teisel lauseõpetus, kolmandal tuletusõpetus. Pearõhk on kogu aja õigekeelsusel ja õigekirjutusel, aga ka keele struktuuri tuleb tunda. Kirjanduse alal tuleb esimesel aastal anda lühike ülevaade kirjandusloo algusest kuni vanarealismini, esile tõstes ainult kõige olulisemat: esimene trükitud raamat, Piibli tõlge, esimene ilmalik juturaamat, Kr. J. Petersoni oodid, Faehlmanni müüdid, Kreutzwald ja „Kalevi-poeg”, Koidula luuletused, Bornhöhe ajaloolised jutustused. Teisel aastal on kavas vanarealism: Juhan Liiv, Kitzberg, Vilde, Peterson.

Kolmanda aasta kavas on uusromantism: Noor-Eesti rühmitus, Suits, Ridala, Enno, Tuglas, „Siuru” rühmitus, Under, Visnapuu, Gailit; uusrealism: Tammsaare, Mälk, Ristikivi ja teised tähtsamad kirjanikud nüüdisajani välja. Luuletajatest „arbujad” Alver ja Talvik, eesti rahvalaul. Vahelduvalt kirjandusloolise arengukäiguga tuleb vaadelda pagulaskirjanduse autoreid.

Ühenduses läbivõetava kirjandusega peab tutvustama ka kirjandusteooriat: müüt, ood, eepos jm. Igal õppeaastal tuleb läbi lugeda neli õpetaja poolt määratud teost ja pähe õppida neli luuletust.

Nagu öeldud, on eesti keele töökava täienduskeskkooli teises „klassis” käesoleval õppeaastal mitmel põhjusel erakordne ega saa seepärast olla mingiks normiks või eeskujuks. Kava on suurem, kui see peaks olema. Eelmise aasta keeleõpetuse tähtsamaid õigekeelsuslikke ja õigekirjutuslikke osi tuleb niikuinii pidevalt korrata ja lauseõpetusega kõrvuti võtta. Aga ka tuletusõpetusest tahaksin sisse tuua näiteks mõned kokku- ja lahkukirjutamise reeglid. Kirjanduslugu tuleb muidugi ka suurtes joontes korrata ja lisaks teise aasta kursusele püüan võtta natuke ka kolmanda aasta kava.

Pagulaskirjanduse tutvustamise olen koondanud ühe teema ümber (eesti kirjandusel paguluses on peale väheste erandite õigupoolest olnudki ainult üks teema) – eesti rahva hilisema ajaloo areng. Meil ei ole ühtki head lugemikku, seepärast loeme katkendeid teostest. August Gailiti „Üle rahutu vee” – väikese Mika surm põgenike paadis; Elin Toona „Lotukata” – põgenike elu Saksamaal laagris; Ilmar Talve „Ainult inimene” ja „Juhansoni reisid” – midagi soomepoistest; Ilmar Jaksi „Teedeminister” ja „Hääled pimedusest”, Helga Nõu „Välismaalane”, Karl Ristikivi „Hingede öö” – pagulase käitumisviise ja enesetunne; Helga Nõu „Kass sööb rohtu” – eesti pagulanoor kahe ühiskonna vahel. Seda rida võib muidugi lühendada või pikendada, nii kuidas aeg lubab. Juurde tuleb võtta ka mõni Kangro, Lepiku, Kolgi ja Laamani luuletus.

Realismi vaatlust kirjandusloo käigus alustasime Bornhöhe „Kuulsuse narride” terveni lugemisega. See meeldis kõigile väga. Teistelt kirjanikelt loeme peamiselt katkendeid ja refereerime sisu. Kui mitut sama autori teost ja kui põhjalikult eritlus võib haarata, oleneb ka jälle ajast.

Laupäevase kokkutuleku käik on harilikult järgmine: 1. Eelmise korra kirjatööde kätteandmine ja vigade seletamine. 2. Keeleõpetus

(üks peatükk eelmise, teine käesoleva õppeaasta kavast). 3. Etteütlus või mõni muu harjutus või tõlkimine rootsi keelest või lühike kirjand. 4. Kõnekeele vigu. Viis sõna: näit. „eila”, „ülesse”, „praegust” jt. 5. Uuemaid sõnu. Viis sõna: näit. „saabuma”, „häirima”, „vaist” jt. 6. Järjekordne objekt kirjandusloos või nüüdiskirjanduses (vaheldumisi). 7. Kirjandusteooriat sellega ühenduses. 8. Teoste (enamasti katkendite) lugemine.

Töö peab olema tihe, energiline ja huvitav, muidu ei jõua edasi.

Sügispoolaastal loeti kodus läbi Gailiti „Toomas Nipernaadi” ja Ristikivi „Rohtaed” või „Imede saar” ja õpiti pähe Ridala „Talvine õhtu” ja Suitsu „Sügise laul”. Kevadpoolaastal tuleb läbi lugeda Mägi „Ei lasta elada” ja Mälgü „Hea sadam” või „Surnud majad”, pähe õppida Enno „Öö valge on õnn” ja üks luuletus Visnapuult (ei ole veel valitud).

Helmi Eller

EESTI KEELE ÕPETAMISEST KIRJA TEEL

Eesti Koolifond USA-s alustas 1974. a. kevadel kirikursuse korraldamist. Esialgu oli kirikursus eesti keele õppimiseks ainult ühetasemeline. Selle kursuse ülesannete koostamisel on püütud kõigepealt selgitada õpilastele eesti keele grammatikat, kasutades rohkem praktilisi näiteid kui formaalseid reegleid. Paljudel juhtudel on loobutud grammatika terminoloogiast. Näiteks pöörd sõnade peavormide tutvustamisel on antud ainult küsimused: mida tegema? õppima, mida teha? õppida, mida teen? õpin, mida tegin? õppisin, mida teinud? õppinud, mida tehakse? õpitakse, mida tehtud? õpitud. Kodutööna tuleb õpilastel moodustada analoogilised vormid antud sõnadest. Neil tuleb ka nendest sõnadest moodustada lauseid, kus need vormid on rakendatud.

Grammatika alalt on senini selgitatud ja antud ülesandeid alljärgnevatest küsimustest: ühe- ja kahekordne konsonant, suur ja väike algustäht, astmevaheldus, peakäanded, peapöörded, umbisikuline tegumood, minevik, tingiv kõneviis jt. Neidsamu peatükke võib tulevikus uuesti kasutada, kuid uute näidetega.

Teiseks on katsutud õpilaste sõnavara laiendada, milleks on mitu võimalust. Võib anda ingliskeelseid lauseid, mida tuleb vabalt,

mitte sõna-sõnalt, tõlkida korrektsesse eesti keelde. On antud ka üksikuid sõnu, nagu puude ja lindude nimetused, mis tuleb tõlkida eesti keelde. Vajaduse korral on sõnastiku tarvitamine lubatud.

Sõnavara laiendamiseks on antud ka eesti luuletajate luuletusi või katkendeid proosateostest, kus allakriipsutatud sõnadele tuleb leida tähendus, selgitades seda eesti keeles. Sõnade tähendus leitud, tuleb moodustada lauseid, et kontrollida, kas on tabatud sõnade õige tähendus.

Luuletuse või proosakatkendi puhul on ka toodud lühike informatsioon vastava autori kohta. Senini on käsitletud G. Suitsu, M. Underit, A. H. Tammsaaret, E. Ennot, Juhan Liivi ja H. Visnapuud. Õpilasi on tutvustatud ka eesti vanasõnadega ja mõistatustega. Antud mõistatustele tuleb otsida ja leida vastus. Vanasõnadele võib leida vastavasisulised vanasõnad inglise keeles. Väljendusoskuse arendamiseks on tihti antud ka lühike jutt, millest õpilasel tuleb kirjutada oma sõnadega ümberjutustus. Valitud lood on kergesisulised.

1975. a. kevadel avaldati New Yorgi eesti ajalehes „Vaba Eesti Sõna” üleskutse selle kursuse levitamiseks kõigile eesti noortele ka väljaspool USA-d. Pärast üleskutset on ühinenud uusi õpilasi. Näiteks uus 7-aastane õpilane Uus-Meremaalt, kelle ema on eestlane ja isa hollandlane. Sellest ajast alates on see kursus koostatud individuaalselt. Nimelt kuuluvad siia gruppi õpilased, kelle eesti keele oskus on minimaalne ja vahel tuleb selgitusi anda isegi inglise keeles. Abiraamatutena on soojalt soovitatud H. Rajamaa alglugemikke. Viimasel juhul peab perekonnas olema keegi, kes aitab õpetada eesti keele lugemist. Kirikursuse õpetaja annab kodutööks lugeda teatud leheküljed. Kirjalikuks ülesandeks on senini antud lisaülesandeid väljaspoolt. Peamiselt on need ülesanded sõnavara laiendamiseks, näiteks poolikute lausete lõpetamine, antud sõnadele vastandite leidmine jne. Niisamuti võivad õpilased kirjutada nädalapäevade nimetused või arvud eesti keeles.

Allakirjutanul ei ole varem olnud märkimisväärset praktikat niisuguse kursuse korraldamiseks. Selletõttu on see kursus alles katsetamise perioodis. On rakendatud põhimõtte, et igas tunnis oleksid ülesanded antud uuel kujul, lähtudes uuest vaatenurgast. See kirikursus tahab tutvustada õpilasi õige kirja küsimustega, laiendada sõnavara, aga puudutada ka eesti kirjanikke.

Leida Juks

EESTI ÕPETAJATE EDASIHARIMINE

Rootsi

Eesti õpetajad koolipingis

Eesti Komitee Rootsis Kooli- ja Noortetoimkonna ja E. K. Göteborgi Osakonna korraldusel toimusid järjekordsed eesti õpetajate kursused Göteborgis 26.–28. sept. 1975. Kursuse tööd juhatasid Eesti Komitee esimees Heinrich Mark ja Kooli- ja Noortetoimkonna esimees Johan Ungerson. Kursusest võttis osa üle 30 õpetaja.

Esimesel päeval olid õpetajad sõna otseses mõttes koolipingis Göteborgi Eesti Algkoolis, kus nad jälgisid koolitunde, mida andsid õpetajad MARIE SUUR 1. ja 2. klassis, MARE RIISENBERG 3. ja 4. klassis ning EERO TARJUS ja EHA MÄNDLO 5. ja 6. klassis.

Kas püsti või istudes?

Hiljem toimus arutlus tundides kasutatud õppemeetodite ja õppevahendite kohta. Ühe probleemina oli kõne all küsimus, kas peaksid õpilased koolitunnis vastamisel seisma või istuma. Üldine arvamine oli, et see oleneb vastuse iseloomust. Kui õpilased võtavad osa tavalisest vestlusest klassis, siis on loomulik, et see toimub istudes. Pikemate vastuste puhul on mõeldav, et õpilased vastavad seistes ja pikemate ettekannete esitamine peaks toimuma klassi ees.

Õppematerjali täiendamine.

Elavaid mõttevahetusi tekitas veel õppematerjaliküsimus. Eestikeelsetest õpikutest tihtipääle ei jätku õppetunnis käsitletava aine huvitavalt esitamiseks. Sellepärast peavad õpetajad ise hankima lisamaterjali teistest raamatutest, rootsikeelsetest õpikutest ja oma fantaasiast. Et ühes koolis kasutatud lisamaterjale vahendada ka teistele eesti koolidele, selleks otsustati, et kõik õpetajad oma lisamaterjalidest ühe eksemplari saadaksid Stokholmi Eesti Algkooli, kus nendest tehakse valik ja katsutakse neid siis paljundada koostöös Eesti Komitee Kooli- ja Noortetoimkonnaga.

Eestis 8000 aastat tagasi.

Esimese päeva õhtupoolikul esitas muuseumi juhataja LILI KAELAS ettekande asustusladedest Eesti territooriumil enne 1200 aastat. Arheoloogiliste leidude põhjal konstateeris referent, et Eesti alal leidus asulaid juba 8000 aastat tagasi. Hiljem levisid asustusalad ja aegajalt arenes põlluharimine nii kõrgele tasemele, et põllusaadusi jäi üle oma vajaduste rahuldamisest ja selle tõttu tekkis kaubavahetus naabermaadega. Ettekanne oli illustreeritud rikkalikult valguspiltidega ja tekitas elavat diskussiooni.

Rahvuslikud ained skautlikus töös.

Õhtul olid õpetajad külas Tallinna Skaudilipkonnas, kus jälgiti skautide ja gaidide koondust. Teise päeva hommikul külastati Põhjalatütred-Kalevipoeg Skaudilipkonna hundude ja hellakeste koondust. Mõlema lipkonna töös jälgisid õpetajad huviga neid metoodilisi võtteid, mida kasutatakse skautluses eesti keele ja teiste rahvuslike ainete õpetamisel.

Mängukoolis.

Göteborgi Eesti Mängukooli tööga tutvumine toimus kahe tunni kestel. Mängukool demonstreeris nukuteatris „Punamütsikest” ja mitmesuguseid mängu, mis paelusid eelkoolialisi lapsi. Mängukooli töö algul külastasid kursuslasi ja mängukooli „Göteborgs-Posten’i” toimetajad, kes järgmisel päeval avaldasid oma lehes pildiga varustatud intervjuu Eesti Komitee esimehe HEINRICH MARKIGA ja E. K. Kooli- ja Noortetoimkonna esimehe JOHAN UNGERSONIGA. Pärast lõunavaheega toimusid läbirääkimised Göteborgi Mängukooli tegevuse kohta.

Eesti ainete metoodikast.

Õhtupoolikul õpetas EERO TARJUS kursustele laule. JOHAN UNGERSON ja WILLIAM MULD demonstreerisid oma valmistatud diapositiive Tallinnast, mis tutvustasid ajaloolist Tallinnat ja praegust Tallin-

Õpetajate kursusest osavõtjaid ja Göteborgi Mängukooli lapsed vaatamas nukuteatrit (mida pole näha).

nat. Diapositiivid on varustatud lindistatud tekstiga, nii et neid võivad laenata kasutamiseks kõik eesti koolid.

Kolmandal kursuse päeval andis kunstipedagoog KARIN AASMA kahetunnilise ülevaate eesti maalikunsti ja skulptuuri arengust möödunud sajandil. Referent vaatles Euroopa kunstivoolude mõju eesti kunstnikele ja eesti kunsti arengule.

ANNE-MARI ASKER-HORM tutvustas kursuslastele antiikset teatrit, komöödiat ja draamat ning käsitles dramatiseerimist koolitöös. Ettekanne oli illustreeritud näidetega tegelikust koolitööst ja tekitas kuulajaskonnas suurt huvi.

Kursuse lõppsõna ütles Eesti Komitee esimees HEINRICH MARK, kes avaldas lootust pikemaajalise õpetajate kursuse korraldamiseks järgmisel aastal. AUGUST LIIV tänas kursuslaste nimel kursuse korraldajaid ja avaldas kiitust ja tänu kõigile, kes kaasa aitasid selle õnnestumisele. Eesti Komitee Göteborgi Osakonna esimees GERHARD PEET ja Göteborgi Eesti Algkooli juhataja EERO TARJUS avaldasid rõõmu, et eesti õpetajad seekord tulid külla oma kolleegidele Göteborgis.

Kursuslased siirdusid üle tänava Raamatu Aasta kontsertaktusele, kus esinesid kirjanikud BERNARD KANGRO ja KALJU LEPIK ning laulis Göteborgi Eesti Naiskoor.

Heinrich Mark

USA

Kasvatuspäev USA Läänerannikul

Möödunud aasta juulikuu algul korraldas USA Eesti Koolide Keskus USA Lääneranniku XII Eesti Päevade ajal Oaklandis Mills Kolledzis Lääneranniku eesti koolide õpetajate ja noortejuhtide kokkululeku kasvatuspäeva nime all, kus olid arutluse all sealse koolitööga ja noorte tegevusega seoses olevad küsimused. Kasvatuspäevast võttis osa kokku 32 isikut, nendest ei saanud kõik püsivalt kohal viibida, kuna nad olid seotud

Eesti Päevade programmi teostamisega. Püsivalt osavõtjate arv püsis enam-vähem 25 piires. Esindatud olid Los Angeles'e, San Francisco ja Portlandi eesti koolid ja San Francisco skaudiüksus ja Los Angeles'e skaudi- ja gaidijuhid. Küllalisena viibis kohal Vancouveri Eesti Täienduskooli juhataja pr. Adele Unt. Puudus aga Seattle'i Eesti Kooli esindaja. Selle põhjuseks näis olevat asjaolu, et kool oli lõpetamas oma tegevust. Nüüd ongi selgunud, et kool on ümber muudetud noorteklubiks, ilma et Eesti Koolide Keskust oleks sellest informeeritud.

Kokkutuleku avas lühikese sõnavõtuga Koolide Keskuse juhataja Gaston O. Randvee, kelle järele tervitas Valdmar Heitur XII Lääneranniku Eesti Päevade nimel ja Gustav Vaga tervitas Lääneranniku Eesti Organisatsioonide Liidu poolt. Kirjalik tervitus oli USA Eesti Rahvuskomitee Noorsoo- ja Kultuuritoimkonna esimehelt Vaike Lugaselt. Kasvatuspäeva juhatajaks valiti San Francisco Eesti Kooli juhataja Ülo Juurma ja protokolljaks Viivi Piirisild Los Angelesest.

Tegelik töö algas koolide esindajate ja skautlike üksuste juhtide informatsiooniga. San Francisco kooli nimel kõneles juhataja Ülo Juurma, Los Angelese kooli nimel õpetaja Malle Tael, Portlandi kooli poolt juhataja Helmuth Kalmann ja Kanada Vancouveri Eesti Täienduskooli olukorrast andis ülevaate juhataja Adele Unt. Skautide-gaidide tegevusest jutustasid skm. Valdmar Heitur San Francisco üksuse kohta, skm. Avo Piirisild Los Angelese üksuse kohta ja gdr. Virve Lillipuu Los Angelese gaidide tegevusest. Omapoolseid täiendus Lääneranniku noortetöötö kohta andis veel noorte- ja rahvantsujuht, Bruno Laan.

Kasvatuspäeva kavas oli ette nähtud viis lühireferaat, milledest H. Rajamaa „Lugemik raskuskradidega” ja Eduard Kärneri „A. Laane „Emakeeleõpik” ja selle kasutamine” referentide puudumise tõttu kanti ette teiste poolt. Teiste ettekannetena kuulati Gaston Randvee „Noored rahvuslikule tööle”, gaidijuht Anneliis Elmendi „Eesti keel ja eesti noored” ja Gaston Randvee

USA Lääneranniku kasvatuspäevaist osavõtjaid. Ees istuvad; vasakult San Francisco Eesti Kooli juhataja Ülo Juurma, Koolide Keskuse juhataja Gaston O. Randvee ja kasvatuspäeva sekretär Viivi Piirisilt.

„Eesti aineala õpetamisest eesti koolis ja noorteorganisatsioonis”. Ajapuuduse tõttu tuli paarist ettekandest teha ainult lühikokkuvõtte, et säästa aega läbirääkimisteks. Läbirääkimised kujunesid väga elavaiks ja osavõturohkeiks, eriti eesti koolide töö osas. Koolitöö kergendamiseks ja paremate töötulemuste saavutamiseks sooviti töökavu õppegruppidele, eriti eesti keele õpetamise osas. Edasi oli üldiseks sooviks, et hakkaks taas ilmuma omaaegse „Kiri-kooli” taoline õppevihikute sari; vähemasti neli vihikut aastas. Selle väljaandmine peaks teostuma koostöös USA, Rootsi ja Kanadaga ja olema tellijaile maksuline, et katta kulusid.

Edasi peeti vajalikuks koolidevahelist paljundatud õppematerjalide vahendamist, et sel teel luua tihedam koostöö ja teostada õpetustöö ühtlustamist ja töövõtete levitamist koolide vahel. Kõne all oli ka eesti keele kursuste korraldamine õpetajaile koos töökavade korraldamise praktikaga ja koolide lõpetanuile-teismelistele vastavate huviringide resp. klubide loomine, et hoida noori eesti elu, eesti keele ja eesti kultuuri huvipiirkonnas. Ka puudutati õpilaste hindamist õppeainetes ja sellega tuleb olla väga ettevaatlik, et mitte halvata õpilaste huvi eesti kooli vastu. Ei peetud üldse vajalikuks tunnistusi iga õppeaasta kohta, küll aga lõputunnistusi, kus hinnete asemel on märgitud positiivses sõnastuses õpilaste osavõtmine eesti koolist ja tema huvist eesti õppeainete vastu. Võimaluse korral sooviti veel üldiseks koolitöö eduks ja õppetöö mitmekesistamiseks diapositiive, kassette-hellilinte, uusi vihik-lugemikke raskuskraadidega, laste pildiraamatuid eestikeelse ületrükiga ingliskeelsele tekstile jne. Seega väga suur koorem, mis tuleb Eesti Koolide Keskusel lahendada.

Kokkuvõttes võib märkida, et Lääneranniku kasvatuspäev oma ettekannetega, ja rohkete sõnavõtudega ja nendes esitatud soovidega tõendas seda suurt huvi, mis peitub nende inimeste südames, kes on rakedunud eesti laste õpetamisele ja kasvatamisele, et meie kasvavad noored jääksid eesti rahva elu ja tegevuse teenistusse. Jäi tunne,

et ühises heatahtlikus koostöös ja üksteise vastastikusel abistamises saadakse esinevaist raskusist kergemini üle. Huvi töö vastu õpetab ise!

Gaston O. Randvee

Koolijuhataja Eduard Kärner'i lõpp-sõna New Yorgi Eesti Kooli 25. aastapäeva kontsertaktusel 16.11.75

Tänase Eesti Kooli tähtpäeval me ei taha unustada oma eelkäijat. 1940. a. asutati esimene eesti kool New Yorgis E. Haridusseltsi tiiva all. Selle kooli eesmärgiks oli: „Kasvatagem Välis-Eesti noori kodumaatundmises”

Esimeseks koolijuhatajaks oli pr. Salmel Kaiv (konsul J. Kaivu abikaasa) ja hiljem hr. E. Mei. Õpetajaiks olid: prl. Felicitata Gleser (praegu pr. Skonberg), prl. Elsi Raudsepp, proudad Aliis Trei ja Linda Treiman. Usun, et mõned neist on tänagi meie aktuse külalised. Me hindame tollaegsete õpetajate tööd ja püüdlusi kõrgelt. Kahjuks see kool lõpetas oma töö 1947. a.

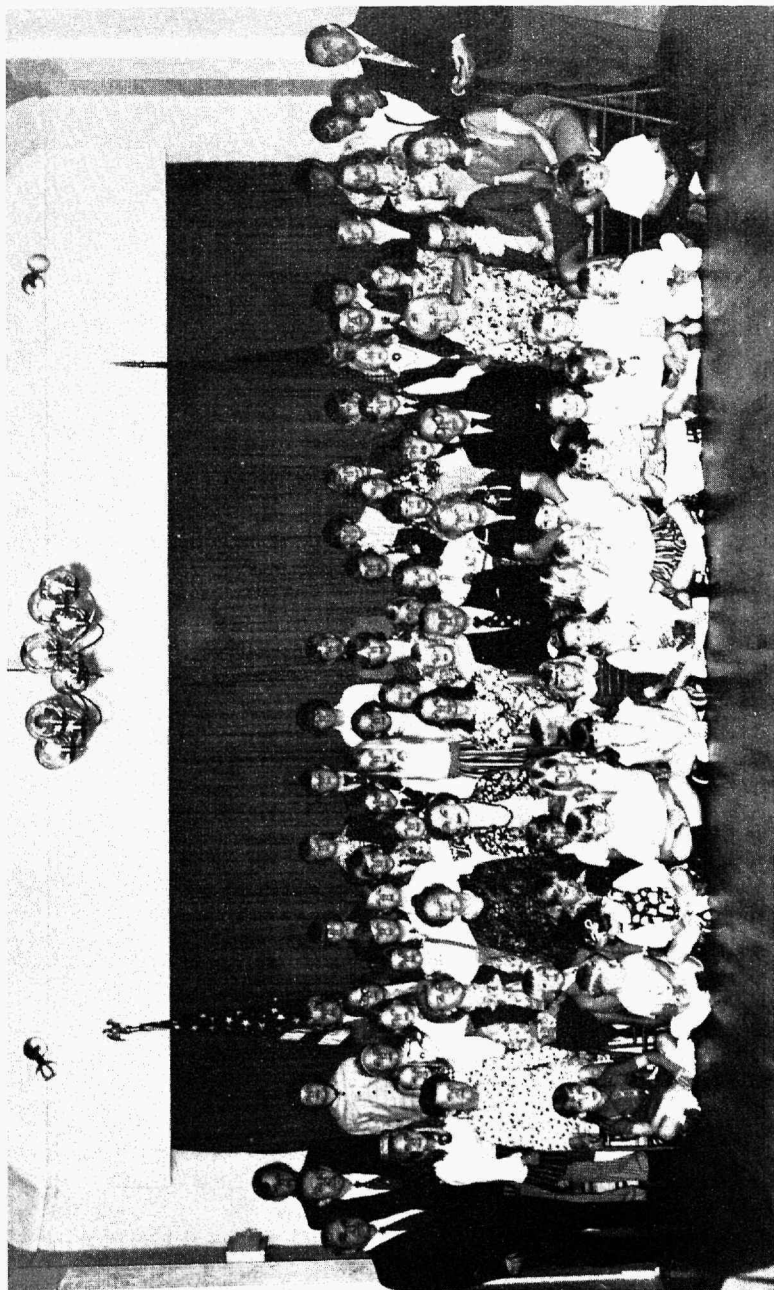
Mõned aastad hiljem, kui väliseestlaste arv New Yorgis hakkas kiiresti kasvama, asutati uus eesti kool ja selle 25. sünnipäeva pühitsemegi täna.

Mis on olnud need alused, mis on võimaldanud praegusel Eesti Koolil töötada 25 pikka aastat?

Esiteks: õpilaste arv. Alustati 40, vahepääl tõusis 120-ni ja viimastel aastatel on püsinud 80–90 piires.

Teiseks: õpetajad. Koolil on olnud alati vajaline õpetajate koosseis. Kui aastate arvu suurenedes Eestis kutse saanud õpetajate arv vähenes, leidis alati abivalmis lastevanemaid, kes astusid lahkunute asemele ja oma parema oskusega viisid edasi tööd. Aastate kogemustega on saanud neist uued kutseelised õpetajad.

Kolmandaks: koolil on olnud 25 aasta jooksul ainult 2 juhatajat ja paljud õpetajad on pidevalt töötanud 10, 15 ja isegi üle 20-ne aasta. See on võimaldanud koolile katkematu arengu ja hea sisulise töö progressi.

New Yorgi Eesti Kooli pere 25. juubeliaastal. Ees vasakult, seisavad: Lastevanemate Komitee esimees Alfred Jõks, tema taga Tõnu Vanderer, istuvad: Leida Juks, Anita Pallo (kooli abijuhataja), Lydia Vahter, Hilda Gheno, Sirje Truuts, koolijuhataja Eduard Kärner, Marta Lannus, Aleksander Hinno, Tiiu Vanderer, Tiiu Ling, Aime Andra, tema selja taga Anne-Liis Elmend ja (seisab) Lembit Savi.

Neljandaks: lastevanemate ja eesti ühiskonna majanduslik toetus on selleks väga oluliselt kaasa aidanud, et kool on võinud niikaua püsida ja töötada.

Kooli asutajad isad – nagu siin maal tavatsetakse nimetada – seadsid asutamisel kooli eesmärgi järgmiselt: „et kodumaaliste ainete – eesti kirjanduse, ajaloo ja maateaduse, eesti laulu ja mängude õpetamise kaudu noortes elaks edasi eesti keel ja eesti meel, eesti rahvuslik vaim ja meie omakultuur”.

Kas kool on saavutanud need eesmärgid? Kindlasti on! Need 229 noort, kes on koolist lahkunud lõputunnistusega 25 aasta jooksul, on kaasa saanud eesti keele oskuse igapäevaseks tarvituseks sõnas ja kirjas ning kergema trükisõna lugemiseks. See ei ole ainult kooli teene, vaid kodu ja kooli koostöö tulemus, aga koolil on siin võrdne osa kui mitte suurem.

Kuidas on lugu eesti meelega? Seda hinnat ei ole kooli lõputunnistusel.

Kool võib rõõmuga nentida järgmisi fakte:

Enamik kooli lõpetajaid on olnud ja on praegu tegevad skautluses ja gaidluses ja noorte klubis mitte ainult liikmetena, vaid ka juhtidena, niisamuti akadeemilistes organisatsioonides. Kümnekond kooli lõpetanut on olnud koolis õpetajaiks või abiõpetajaiks. On neid kooli lõpetajaid, kes ülikoolis käies või pärast selle lõpetamist on asunud uurima eestlaste vanemat ja praegust ajalugu ning muidki eluavaldusi ja on kirjutanud nende üle teaduslikke töid. Lõpuks: kes on täna eesti kooli lapsevanemad? Suur protsent neist olid kooli algusaastail ise õpilased ja täna toovad nad oma lapsed eesti kooli.

Kas need faktid ei ole hinnangud eesti meelele ja vaimsusele, mida kool on kaasa andnud oma lõpetajatele? Kindlasti on!

Kokku võttes võib öelda, et N. Y. Eesti Kool on saavutanud asutamisel ülesseatud eesmärgid, on käinud õiget rada ja võib seda rada edasi käia.

RAHVUSVAHELISELT FOORUMILT

Eesti Gümnaasiumiõpetajate Ühingu esindajad õpetajate rahvusvahelistel kongressidel suvel 1975.

FIPESO (Fédération internationale des professeurs de l'enseignement secondaire officiel) 45. Kongress toimus Münchenis 21.–25. juulini. Sellest kongressist võtsid ametlikkude esindajatega osa 16 Lääne-Euroopa maad, nende hulgas ka Eesti eksilis. Lisaks Lääne-Euroopa maadele olid veel ametlikkude delegaatidega esindatud Austria, Iisrael, Jugoslaavia, Malta ja Singapur. Vaatlejate ja külalistena võtsid osa India, Kanada, Nigeeria, Poola ja Venemaa esindajad. Eesti ametlikuks esindajaks oli E. G. Ühingu esimees fil.dr. Johan Ungerson ning vaatlejatena Ühingu liikmed fil.mag. Karin Saarsen ja fil.mag. Ingrid Ungerson.

Müncheni kongressi peateemaks oli „Die Ausbildung der 15- bis 19- Jährigen”. Sellel

teemal oli palju ettekandeid, sõnavõtte ja resoneerimisi. Vastuvõetud ja peensusteni viimisteldud resolutsioonid hõlmavad viis lehekülge tihedat kirja. Katsun siinkohal edasi anda lühikese kokkuvõtte kongressi otsustest, mis on järgmised:

1. Vaatamata sotsiaalsele, usulisele või majanduslikule seisundile, peab ühiskond võimaldama kõigile noortele 15–18 aasta vanuses, täis- või osajaalise kooliõpetuse. Sellele teismeealiste koolile peab veel järgnema 19.–20. eluaastal kutsehariduslik ettevalmistus. See peaks toimuma kas õhtukurustel või rahvapälikoolide raames.

2. Kongress pidas vajalikuks, et teismeealistele mõeldud koolide vorm tuleks välja töötada selliselt, et õpilase üleminek ühest koolist teise toimuks nii, et õpilane selle all ei kannataks. – Edasi pidas kongress vajalikuks, et ameti- ja tööstuskoolide juhtimisest

Kongressist osavõtjate vastuvõtt Müncheni Residentsi Antikvaariumis. Esireas vasakult: Karin Saarsen, Joh. Ungerson, fil.mag. Ingrid Ungerson, Franz Ebner (FIPESO esimees), Müncheni linna esindaja, Wilhelm Ebert (WCOTP esimees).

peab kooli pedagoogilise juhtimise kõrval ka aktiivselt osa võtma spetsialiste teismeliste praktikat korraldavatest töökodadest ja tehastest.

3. Kongress pidas väga tähtsaks spetsialiseerumist, mis aga peaks toimuma peale 20. eluaastat. Peeti tähtsaks, et 15.–19-aastaste koolidesse ei paigutataks nooremaid klasse. Sel viisil võiks pedagoogiline töö toimuda nende meetodidega, mis on just kohandatud sellele vanusklassile, mis sel teel võimaldaks õpilaste isikupäraste omaduste arenemist ja väljakujunemist.

4. Kooli organisatsioon, õppemetoodika ja õppeülesanded peavad alati vastama õpilase üldisele arengule. Kool peab andma võimaluse noore inimese vaimseks ja füüsiliseks väljaarendamiseks. Seepärast peab olema õpilaste arv gruppides piiratud ja õpetamine individuaalsemat laadi.

5. Nende koolide õpetajad peavad olema akadeemilise haridusega ja sellele lisaks vähemalt üheaastase pedagoogilise väljaõppega. Õpetajate täienduskursused on väga tähtsad. Neid tuleb korraldada tööajast ja täispalga. Täienduskursustel olnud õpetajatel tuleb ka töötada uurimistöö, et edukalt töötada pedagoogina teismeealiste koolis.

Väga huvitavaks kujunes ka WCOTP seminar Müncheni ligidal Starnbergi järve ääres. Sellest võtsid osa Euroopa maadest Lääne-Saksamaa, Hollandi, Norra, Rootsi ja Eesti. Pääle nende veel Indoneesia, Jamaica, Kenia, Libeeria, Singapur, Lõuna-Aafrika, Taiwan, USA ja Malaisia. Selle seminari eesmärgiks oli Berliini kongressi ettevalmistamine. Seminarist võtsid osa E. G. Ühingust esimees Joh. Ungerson ja Ingrid Ungerson.

WCOTP Berliini kongress toimus 30. juulist – 6. augustini, enam kui 1000 delegaadi

osavõtuga 120 eri maalt. Selle kongressi peaprobleemiks oli „Õpetaja ja poliitika”. Kongressist võtsid eesti esindajatena osa: lektor Meemo Mäelo, fil.mag. Ingrid Ungerson ja allakirjutanu.

Joh. Ungerson

IFTA kongress

21.–25. juulini 1975 toimus Münchenis IFTA (The International Federation of the Teachers' Association) kongress. See oli Saksa Õpetajate Liidu poolt korraldatud, hästi ette valmistatud, viimse detailini viimistletud ja kõigi ülilmoodsate tehniliste vahenditega varustatud. Eesti Õpetajate Keskuhingu täieõiguslike esindajatena võtsid sellesuuna Keskuhingu välissekretär Enn Saluveer Inglismaalt ja Jenny Kert Saksamaalt.

Kongressi tihedast ja vaheldusrikkast kavast tõstan välja väga kokkuvõtlikult järgmist.:

IFTA peasekretäri aruanne, milles ta m.s. esile tõstis Õpetajate Euroopa Liidu loomise kavatsuse ja selle teostamise võimalikke järeldusi IFTA suhtes;

IFTA abipresidenti ettekannet seekordse kongressi peateemast „Õpetaja osa koolis ja ühiskonnas”, mis oli rikkalikult läbi põimitud ühingute vastustest küsimustele: mis on õpetaja tegelik töö, õpetaja tööttingimused, kuidas on koostatud õpetajate teenistuslepingud, milline on õpetaja seisukoht poliitilises elus, sotsiaaltöös, noorte komiteedes, kuipalju kaitseb seadus õpetaja tegevust jne. Sellele huvitavale ettekandele järgnenud elavaist sõnavõttudest kuuldus rohkesti kaebusi halbade tööttingimuste kohta, suuri ülekoormatusi klassides, vabaduse puudusest õpetaja isiklikus elus jms.;

IFTA ja FIPESO ühisel koosolekul esitatud ettekanne „Õpetaja osa eluaegses õppimises”, mille esitas prantslane René Labes. Sellest filosofeerivast ettekandest läbis punase joonena mõttekäik, et edasiõppimine ei tähenda mitte ainult edasijõudmist oma kutsealal, nagu seda üldiselt mõistetakse, vaid et inimesed kõigil kutsealadel – õpetajad kaasa arvatud – peavad jõudma

kõrgemale tasemele eestkätt oma üldteadmiste poolest. See on selleks, et paremini mõista meie eelmiste põlvete ja tänapäeva teaduse arengut ja tehnika saavutusi. Meile teadaolevalt ei ole olnud ükski sajand oma arengus nii järsult suureulatuslik kui on meie sajand.

Pärast õpetajate pensioniküsimuse üksik-ajalist arutamist tuli päevakorda resolutsioonide arutamine ja vastuvõtmine. Üks resolutsioon hõlmas õpetaja osa koolis ja ühiskonnas ja teine hõlmas hukkamõistu Iisraeli LRO-st väljalülitamiskatse kohta. Pärast väga elavaid sõnavõtte kiideti heaks mõlemad resolutsioonid, seega ka IFTA poolt mõisteti hukka Iisraeli väljalülitamine LRO-st.

Peale ametliku osa sisaldas kongress rohkesti ka mitteametlikku mitmete külastuste (nagu Saksa suurimasse õlletehasesse) ja vastuvõttude näol. Allakirjutanu oli osavõtt IFTA kongressist esmakordne ja selle tõttu eriti huvitav ja õpetlikki. Õpetlik, peale nähtu-kuuldu, veel eriti selletõttu, et seal oli rohkesti sobivaid võimalusi meie kodumaa ja selle probleemide tutvustamiseks. Minule suureks üllatuseks esines Eesti kohta rohkesti teadmatust. Estonia – mis maa see on, kus see asetseb? Jne. Ja küsjad olid kindlasti oma maa juhtivate õpetajate ja koolitegelaste hulgast! Näib, et meil on oma kodumaa tutvustamiseks veel palju teha.

Jenny Kert

Mälestuskilde Eesti Õpetajate Keskuhingu tekkimisaajast.

Meie iseseisvuse ajal kuulus Eesti Õpetajate Liit täieõigusliku liikmena rahvusvahelisse õpetajate keskorganisatsiooni – IFTA-sse. Mõneastase paguluses viibimise järele tekkis meie koolitegelastel Rootsis mõtte, taastada vahepeal sõja ja okupatsioonide tõttu katkenud sidemed Eesti õpetajaskonna ja IFTA vahel. Kuna raudeesriide taha jäanud Eesti õpetajaskonnal ei olnud võimalik taastada vanu sidemeid, siis tuli seda katsetada maapakku pääsenud eesti õpetajaskonna abil ja oodata selleks sobivat võimalust.

Veebruarikuus 1951 sai allkirjutanu võimaluse viibida Schweizerische Europahilfe stipendiaadina Šveitsis, et tutvuda sealse te kooli- ja sotsiaaloludega. Eesti Komitee juures tol ajal tegutsev Eesti Õpetajate Sektsion tegi mulle ülesandeks võtta seal ühendus IFTA juhatusega, esitada neile meie koolimeeste H. Jänese ja H. Rajamaa poolt koostatud ingliskeelne ülevaade eesti koolidest ja eesti õpetajaist väljaspool kodumaad ja selgitada võimalust eesti õpetajaskonna vastuvõtuks IFTA-sse. Dir. H. Jänest teadis oma iseseisvusaegsete sidemetest tõttu IFTA peasekretäri Michele'i aadressi Lausanne'is, mis oli mulle suureks hõlbustuseks.

Kahepäevase Lausanne'is viibimise kestel sain ma telefonilise ühenduse hr. Michele'iga, kes ajapuudust vabandades teatas, et ta saab mind vastu võtta õhtul materjalide vastuvõtuks ja vajalike lisaseletuste kuulamiseks. Minu väga kasin prantsuse keele oskus ja asjaolu, et hr. Michele kasutas ainult prantsuse keelt ja et tal olevat väga vähe aega – need ei ennustanud häid väljavaateid. Selletõttu olin suures ärevuses, kui kokkulepitud kellal ajal helistasin hr. Michele'i uksekella.

Ukse avas ülimalt kaunis, sarmikas ja minu arvates väga noor, prantsuslikult rafineeritud rõivastuses daam rõõmsa prantsuskeelse vulina saatel, millest taipasin ainult oma nime ja et hr. Michele'il on telefonikõne. Minu vähene prantsuse keele oskus ja et pr. Michele ei olnud kuigi hästi kodus ehtsaks ega inglise keeles, siis selletõttu toimus meie järgnev vestlus segakeeles, koosnedes prantsuse, inglise ja Šveitsi saksa keele sõnust. See vestlus oli kindlasti väga koomiline, aga ülimalt lõbus, sest poole vestlusajast täitis sundimatu naer. Millest me vestlesime ja kuikaua, see ei meenu mulle enam. Mäletan ainult, et kui hr. Michele oli oma telefonikõne lõpetanud, siis kuulsin, et nüüd tuleb istuda õhtulaua. Enne õhtulaua istumist sain siiski väga lühikest aega hr. Michele'iga vestelda eesti õpetajaskonnast maapaos ja meie soovist kuuluda IFTA-sse. Hr. Michele lehitses põgusalt talle antud materjali ja tema poolt sel puhul tehtud

märkustest ilmnes, et ta oli rõõmustavalt hästi teadlik Eesti iseseisvusaegse Õpetajate Liidu kuulumisest IFTA-sse ja meie kodumaa praegusest olukorrast. Ta andis nõu, et paguluses viibiva eesti õpetajaskonna vastuvõttu IFTA-sse hõlbustaks asjaolu, kui meil oleks oma, kõigist teistest organisatsioonidest sõltumatu, õpetajate organisatsioon, mis hõlmab õpetajaid kõigist koolitüüpidest – algkoolidest, gümnaasiumidest ja kutsekoolidest – ja võimalikult mitmelt asukohamaalt. Tol ajal kuulusid IFTA-sse küll peamiselt algkooliõpetajate organisatsioonid, nüüd on olukord selles osas põhjalikult muutunud. Vastava vastuvõtuvalduse palus ta saata tema nimele koos lühikese seletuskirjaga loodud organisatsiooni struktuurist ja koosseisust. Hetkel, kui ma julgesin mainida, et ma annaksin veel lisaseletusi, saabus kutse õhtulaua. Hr. Michele jõudis öelda ainult 'later' – meie vestlus toimus inglise keeles, mida hr. Michele väga hästi oskas.

Hilisemat aega ja võimalust lisaseletuste andmiseks siiski kunagi ei tulnud. Järgnes väga meeldiv ja lõbus õhtu. Minu ja pr. Michele keelteoskuse – õigemini: osalt puuduliku oskuse – tõttu meie vestlus muutus kohe jälle eespool kirjeldatud segakeelseks, sest ka hr. Michele võttis galantselt meie segakeele omaks, kusjuures ühise otsuse järgi võeti inglise keel põhikeeleks. Varsti saatsid vestlust pikad naeruvallangud. Head prantsuse veinid lisasid õhtu ülevale meeleolule oma osa. Pr. M. ja mina jäime veinide juurde, kuid hr. M. hindas ilmselt juba esimesest kohvitassist alates konjakit. Michele'id olid väga intelligentsed ja seltskondlikud inimesed. Eriilist heameelt näis neile valmistavat üksteise heatahtlik aasimine ja Šveitsi eriprobleemide – näit. naiste hääleõiguse puudumise – arutamine mingis segakeeles. Kui ma kohvi järgi ja hiljemgi katsusin lahkuda, siis mõlemate käed surusid mind tagasi istemele.

Kui ma hilja õhtul sammusin oma hotelli suunas, ärkas minus eestlase hell kohusetunne, õigemini: süütunne, et ma olin saanud eesti õpetajaskonna probleeme arutada ainult väga lühikest aega. Noore inimesena,

kes arvab kõike teadvat, oleksin heameelega tahtnud täiendada tuntud koolimeeste poolt koostatud materjali. Niisamuti soovisin mulle usaldatud ülesande õnneliku teostamiseks nii rahvuslikust aspektist lähtudes, kui ka asjaolust, et ma olin ülesande andjatega väga heas sõbralikus vahekorras.

Nüüd 25 aastat hiljem on mulle selge, et minu lisaseletusi polnudki tarvis – materjal oli kindlasti hästi koostatud suurte kogemustega koolimeeste poolt. Hiljem on hakanud mulle veel selguma, et hr. Michele'il nähtavasti tekkis juba siis isiklikult jaatav seisukoht eesti õpetajaskonna vastuvõtuks, kuid selleks, et ta saaks oma seisukohta IFTA juhatuses läbi viia, oli tarvis eesti õpetajate üldorganisatsiooni ja selle juhatuse kirjalikku avaldust.

Kui olin Rootsi tagasi jõudnud ja meie koolitegelasi hr. Michele'i nõuandeist infor-

meerinud, algas kohe eesti õpetajate laiendatud organiseerimine. Lisaks Eesti Gümnaasiumiõpetajate Ühingule, mis oli juba paari aasta eest moodustatud, organiseeriti varsti ka E. Algkooliõpetajate Ühing ja E. Kutsekooliõpetajate Ühing ja asuti Eesti Õpetajate Keskühingu põhikirja koostamisele. Ja juba 11. juunil 1951 astusid eespool nimetatud ühingute esindajad kokku ja otsustasid moodustada Eesti Õpetajate Keskühingu. Juba sellesama aasta sügisel võeti Eesti Õpetajate Keskühing IFTA täieõiguslikuks liikmeks ja järgmise aasta suvel viibisid Eesti Õpetajate Keskühingu esindajad IFTA kongressil Kopenhaagenis – eesti õpetajaskond oli pärast 12-aastast eemalolekut taas astunud õpetajate rahvusvahelisele foorumile täieõigusliku ja võrdse liikmena.

Olev Olesk

Eesti Õpetajate Keskühingu nõukogu ja juhatus 25. juubeliaastal. Vasakult: Marje Tui, Leida Rosenthal, Herman Rajamaa, Elsa Raukas, Anne-Mari Asker. Teine rida: Johan Ungerson, Hilda Marand, Hilda Gustavson, Senta Ots. Kolmas rida: William Muld, Henno Kirikmäe, Paul Laan, Udo Juuno.

Eesti õpetajate organiseerimisest.

Kui me ligemale 32 aastat tagasi maa-pakku jõudsimel, siis olime siin algul kõik ühesugused eesti õpetajad. Vahe oli ainult selles, missugust Eesti koolitüüpi keegi esindas ja sellele vastavat eesti kutsetunnistust omas.

Nüüd on aastate veeres olukord sellel alal põhjalikult muutunud. Kodumaal õpetajakutse omandanud õpetajate kõrvale on tekkinud võõrsil eri maadel õpetajakutse omandanud eesti õpetajad, kusjuures koolitüübid, mida nad esindavad, on mitmeti komplitseeritumad kui need kunagi olid meie kodumaal. Nii on meil nüüd peale Eesti juba üsna rohkesti mitmete teiste maade õpetajakutsega õpetajaid. Nende kõrvale on olude sunnil tekkinud veel kolmas liik õppejõude, kellel puudub õpetaja kutsetunnistus, s.o. kutseta õpetajad. Selle õppejõudude liigi põhjustajaks on olnud aja jooksl kujunenud eesti rahvusliku kasvatuselise tööväljal oma mitmeladilise koosseisuga: eesti koolid, täienduskoolid, pühapäevakoolid, lasteaiad, mänguringid ja suvekodud. Sellele tööväljale on rakendunud osaliselt meie kutselisi õppejõude. Nendest ei ole jätkunud ja me oleme pidanud sinna rakendama rohkesti kutseta õppejõude, keda on toonud meie riidamesse suur abivalmidus ja idealistlik suhtumine meie töösse. Täpsed andmed puuduvad, aga mul on seniste tähelepanekute järele tunne, et ülemaailmses ulatuses võttes on praegu meie rahvusliku kasvatuselise tööväljal kutseta õppejõud suures enamuses. See on tõsiasi, mida me peame tõsiselt arvestama.

Eesti noorte rahvusliku kasvatuselise tööväljal raamidesse kuuluvad ka meie kodud ja nendes tehtav eesti rahvuslik kasvatuselise töö. Kui kõigil maadel on juba igivanaks loosungiks koostöö vajadus kodu ja kooli vahel, siis meie rahvusliku kasvatuselise süsteemis ei saa ainuüksi koostööst kõnelda, vaid meie kodud moodustavad omaette astme meie rahvusliku kasvatuselise süsteemis. Missugune osa selles süsteemis võib ja tuleb meie kodude õlgadele veeretada ja kuidas meie kodud neile langenud ülesannetega kõige paremini toime tuleksid – need küsi-

mused on meil veel senini selgitamata ja läbi arutamata jäänud, kuid nüüdsed peale me peame meie kodudes tehtavale rahvuslikule kasvatuselisele – koduõpetusele – senisest hoopis suuremat tähelepanu omistama.

Eespool esitatud lühilülevaade oli selleks, et selgitada meie õpetajaskonna praegust koosseisu ja tööväljal, kus see on leidnud rakendamist. Kui me kõneleme õpetajate rakendamisest eesti rahvusliku kasvatuselise tööväljale, siis peame siin paljudel puhkudel loobuma õpetajakutse kui palgalise elukutse mõistest. Suur osa õpetajaid, kes on Eestis või võõrsil õpetajakutse omandanud, teenivad oma igapäevast leiba kas õpetajatena oma asukohamaa koolides või muudel kutsealadel, aga nad on samaaegselt ühel või teisel viisil rakendunud või rakendatavad eesti rahvusliku kasvatuselise tööväljale kas väikese töötasu eest või täiesti tasuta. Meil on veel n.ö. uinuvas olekus suur hulk õpetajaid, keda on vaja ja võimalik kaasa tõmmata ja rakendada eesti rahvusliku kasvatuselise tööväljale. Meie rahvuspoliitilise ja rahvuskultuurilise tegevusväljade kõrvale on meil tekkinud suur rahvuspedagoogiline tegevusväli, mille orbiiti tuleb meil tõmmata ka meie kodud. Nendes tehtava rahvusliku ja ka üldkasvatuliku töö pedagoogiliseks juhtimiseks ja nõuandmiseks tuleb ka rakendada vajaliku valmistuse saanud õpetajaid. Meie suurest tööväljast on see osa – eesti kodud – senini tähele panemata jäänud.

Sellele laialdasele rahvuspedagoogilisele tegevusväljale on tarvis asjatundlikke ja huvilisi tegijaid. Neid tegijaid on kõigepealt tarvis koondada oma õpetajate organisatsioonidesse. Sel puhul tuleb meil loobuda vahetegemisest kutsega ja kutseta õpetajate, praegu õpetajakutse alal leiba teenivate ja mitteteenivate ja Eestis või oma asukohamaal õpetajakutse saanute vahel. Kõik tulevad täieõiguslikeks liikmeiks vastu võtta ja eesti õpetajate organisatsioonide kaudu ja abil meie rahvuspedagoogilisele tegevusväljale juhtida. Nii on Eesti Õpetajate Keskühingu juhatuse seisukoht. See on raske ülesanne, aga kui see meil õnnestub, siis saame veel viimsel hetkel tugeva eesti õpetajaskonna

võõrsil. Selle üheks tugisambaks on Eestis õpetajakutse omandanud suurte kogemustega ja meie rahvuslikust võitlusvaimust läbiimbinud õpetajad. Teiseks tugisambaks on võõrsil tänapäeva moodsa pedagoogilise ja õppemethodilise valmistuse saanud õpetajad. Mõlema tugisamba toel ja abil on ehk võimalik meie kutseta õppejõudude pedagoogilist kvalifikatsiooni tõsta ja ka vajaliku õpetajate pealekasvu valmistada. Ma rõhutaksin „veel viimsel hetkel”, sest lähema aastakümne kestel on Eestis oma õpetajakutse omandanud õpetajad rõhuvas enamuses meie rahvusliku kasvatuses tööväljalt kadunud. Võõrsil pedagoogilise valmistuse saanuil tuleb asemele astuda, mida varem, seda parem.

Organiseeritud eesti õpetajaskonna abil on meil võimalik üsna palju teostada. Ma vihjaksin siin paarile asjale. Meie ainus pedagoogiline ajakiri väljaspool kodumaad – „Bülletään” – on kujunenud vajalikuks sidepepidajaks üle maailma hajutatud eesti rahvusliku kasvatuses tööväljal töötajate vahel. Selle väljaandmisega seoses ei ole meil või-

malik olnud kellelegi tasuda kaastöö eest, veel vähem tasuda selle toimetamise eest. Meie peamureks on olnud järjest suurenevate trüki-, posti- ja muude paratamatute kulude katmine. Senini oleme sellega omal jõul toime tulnud. On muidugi mõistetav, kui õppejõud, kes töötavad tasuta eesti koolides (täienduskoolides), tõrguvad oma ühingu liikmemaksu, resp. „Bülletääni” eest tasumisest. Kas meie õpetajate ühingud ei saaks midagi ette võtta, et vastavad organisatsioonid või koolide ülalpidajad tasuksid õpetajaile „Bülletääni” eest? „Bülletäänil” on suur missioon täita. Juba nüüd on meie üksikuis keskustes märgata eraldumise ja enesesse kapseldumise tundemärke ka eesti koolide (täienduskoolide) tegevuses ja hoiakus. See viitab meie lõpu algusele. Selle tõttu peab meie suureks südameasjaks olema „Bülletääni” säilitamine. Kui lakkab „Bülletääni” ilmumine, siis oleme väga palju kaotanud.

Teiseks märgiksin meie kuulumist õpetajate rahvusvahelistesse keskorganisatsioonidesse, IFTA-sse ja selle kaudu WCOTP-sse.

„Bülletääni” toimetuse töökoosolek (Stokholmi Eesti Majas) 16.2.1976. Vasakult: Henno Kirikmäe, Udo Juuno, Hilda Marand, Herman Rajamaa ja Paul Laan.

Oleme sinna juba varsti üle 25 aasta kuulunud ja seal endale head nime ja märkimisväärsset tähelepanu saavutanud. Me oleme kahel perioodil, kokku neli aastat kuulunud oma esindajate kaudu IFTA juhatusse. Pagulasrahvastest on eesti ainus, kelle organiseeritud õpetajaskond kuulub täieõigusliku liikmena õpetajate rahvusvahelisele foorumile. Meie õpetajaskond kodumaal on suletud raudeesriide taha. Meie kohus on nende eest väljas olla.

Ruumipuuduse tõttu ma jõudsin lõpuks ainult paarile asjale vihjata. Aga need ja pal-

jud muud ülesanded, mis siin maapaos on meie õpetajaskonna õlgadele langenud ja veel võivad langeda, on lahendatavad ainult siis, kui meie õpetajaskond on hästi organiseeritud ja kui me suudame säilitada oma „Bülletääni“, mis ulatuks maailma igasse kolkasse, kus leidub eesti koole ja eesti noori.

Herman Rajamaa

(Ülaltoodud kirjutis loeti ette Torontos juulis 1972 Eesti Päevade ajal toimunud eesti õpetajate päeval.)

V A R I A

Üleskutse.

1978. a. täitub 150 aastat Tartu Õpetajate Seminari asutamisest. Seda märkimisväärsset tähtpäeva eesti kultuuriloos otsustas Eesti Õpetajate Keskühingu juhatus tähistada meie „Bülletääni“ mahukama väljaandega. Peale Tartu Õpetajate Seminari tahame sellesse väljaandesse mahutada kirjutisi õpetajate valmistusest Eesti iseseisvuse ajal, selle sihiasetusest, kujunemiskäikudest ja saavutustest.

Üldlaadilistele kirjutistele lisaks me soovime ülevaateid kõigi seminaride ja pedagoogiumide tegevusest ja eripäradest. Selleks vajame kirjutisi ja mälestuskillukesi oma kooliajast seminaris ja pedagoogiumis, tähelepandavaist õpetajaist ja juhatajaist. Ühtlasi me palume ülesvõtteid kõigist seminaridest, pedagoogiumidest ja erikursustest ühes täpsete andmetega aja, koha ja võimalikult ka piltidel olevate nimede kohta. Kõik ülesvõtted saadetakse pärast kasutamist saatjale tagasi.

Aastad veerevad ja kõik see, mis meil iseseisvuse ajal õpetajate valmistuse alal tehti ja saavutati, hakkab vajuma ajakauguse ja sellega kergesti ka unustushõlma. Läheneva märkimisväärse tähtpäeva puhul tahab Eesti Õpetajate Keskühingu juhatus vältida selle unustushõlma vajumist ja seda

osaliseltki avaldada sõnas ja pildis. Selleks palume kõigi seminarides, pedagoogiumides ja mitmesugustel erikursustel õppinute ja õpetajate valmistuse alal töötanud õppejõudude heatahtlikku kaasabi. Kõik kirjutised, kirjeldused, mälestuskillud ja ülesvõtted palume peatselt saata Keskühingu arhiivaarile aadressil:

Õpetaja Leida Rosenthal
Estniska Skolan
Svartmangatan 20–22
S–111 29 Stockholm 2
Sweden

Eesti Õpetajate Keskühing

Kirjakausta lehekülgedelt.

Toronto Eesti Täienduskooli juhataja **Henn Ründva** kirjutab (9.1.75) m.s.:

„Õpilaste kirjavahetus ülemaailmses ulatuses on suurepärase idee ja selle oleme juba koostöös Kanada Eesti Õpetajate Ühingu ka käima pannud. Kindlasti kannab see algatus kind suuorepärad vilja.“

Sault Ste. Marie Eesti Täienduskooli juhataja **Väino Kaldma** kirjutab (14.4.75)

„Minu täienduskooli töö edeneb jõudsasti. Nüüd on meil kasutada ühe kohaliku algkooli ruumid. See asjaolu teeb õppetöö tublisti kergemini läbiviidavaks. Igal laupäeval käib koos ka viieliikmeline lastevanemate

rühm oma eesti keele oskust täiendamas. Kui ometi kasvaks huvi niisuguse enesetäiendamise vastu!”

Valdek Lenk kirjutab (18.12.75) m.s.: „Eesti keele harjutustik” II, mis pidi sellel sügisel esialgu paljundatud kujul ilmuma, jää seisku, sest illustratsioonid on veel tegemata ja lõpposa on ka veel täpsemalt kokku seadmata. Loodan, et jõuame sellega kevadeks valmis ja järgmisel sügisel ehk on siis raamat koolides ootamas. Saadan aga kindlasti käsikirja enne seda Sulle läbivaatamiseks ja arvustamiseks.”

Inglismaa Eestlaste Ühingu esimees kapt.

Väino Pärtel kirjutab (30.12.75) m.s.:

„Inglismaa Eestlaste Ühingu Laste Suvekodu aga on jätkanud oma tegevust iga-aastase kokkutulekuga lastele kaheks nädalaks. Suvekodu on korraldatud juba aastaid luterlikus internatsionaalses Hothorpe Hall'is, mis küll ei sobi „kirikumeeeste”, eriti ameeriklaste ja teiste vahelesegamise tõttu rahvuslikuks kasvatuks ja koolitegemiseks, kuid meie juhatajate ja kasvatajate poolt on siiski tehtud seal olude kohaselt kõike võimalikku meie laste eesti keele oskuse arendamiseks. Seal on levitatud Ühingu poolt ka laste- ja noortekirjandust ja õpikuid ning on asetatud lootusi meie lastevanematele.”

Heldur Põdersoo Seattle'ist kirjutab (23.2.76):

„Kuna olen sidemeheks Seattle'i Eesti Seltsi ja Noorte Klubi vahel, siis informeerin Teid niipalju kui mul on teada Noorte Klubi tegevusest. Nad on täiesti iseseisvad. Klubi liikmete vanuse alammääraks on 14 aastat. Praegu on meil 19 liiget. Neli on üliõpilased, teised kõik gümnaasiumis. Viis lõpetavad sellel suvel. Üheksa räägivad vabalalt – seitse neist sõnas ja kirjas – eesti keelt. Neli räägivad vaevalt (sõnade puudus), ülejäänud kuus on enam-vähem umbekeelsed. Eesti kirjanduse lugemine piirdub enam-vähem ajalehega. Loetud raamatuid suutsin kindlaks teha viis, mida tõesti oli loetud läinud aasta vältel. Kõik on aga huvitatud rahvatantsu ja püüavad innuga kaasa teha. Selle abil loodame siis edasi jõuda ka eesti keele õppimisega. Milliseks tagajärjed

kujunevad, jääb tuleviku teada. On aga põhjust loota, et pisutki õpitakse.”

Sellesama Noorte Klubi kohta kirjutab veel **Anne Urv** (21.2.76):

„Meie noorte klubi on veel lapsekingades. Ideid ja kavu on palju, kuid aeg ei ole meid lasknud kuigi palju areneda. Tähtsaim punkt praegu on, et noorte hulgas eesti vaimu alal hoida ja lülitada noori eesti üritustesse. Selle sihi teostamiseks alustasime rahvatantsu õppimisega. Senini on meid kaheksa paari, pooled neist on võimelised end eesti keeles väljendama. Nende vaimustus kandub siis üle ka eesti keelt mitteoskajatesse. Edaspidi tahame oma ringi suurendada, sest eesti noori tuleb alati juurde. Plaanis on ka ühendusse astuda Portlandi ja Vancouveri eesti noortega. Püüame kokku hoida, sest meid on vähe.” (Seattle'i–Tacoma Eesti Noorte Klubi.)

Meie lähemast töökavast.

Eesti Õpetajate Keskühingu käesoleva aasta töökavas on m.s. ülevaate koostamine kõigi eesti koolide raamatukogudest üle maailma. Vastav ankeet on praegu väljatöötamisel ja see saadetakse eeloleval sügisel ühingu te või vastavate keskuste kaudu kõigile koolidele. Loodame, et sellise ülevaate koostamise eesmärk peaks kõigile selge olema ja et see algatus ei jääks mitte „hüüdjaks hääleks kõrbes”.

„Bülletääni” osas on meie kavas mahutada selle tuleva aasta numbrisse eesti õpetajate ülemaailmse konverentsi ettekanded ja olulisema osa seal toimunud sõnavõttudest.

1978. a. tahame kogu suurendatud „Bülletääni” mahu pühendada õpetajate valmis-tusele meie iseseisvuse ajal eesotsas Tartu Õpetajate Seminariga selle 150. juubeli puhul, nagu sellest on juttu eespool toodud „Üleskutses”.

Eksituse õiendus.

Eelmises „Bülletäänis” (lk. 25 ja 26) on eksikombel märgitud Helbe Mayer, peab olema: Helbe **Meyer**. Juhtunud eksitust palub „Bülletääni” toimetis vabandada!